



Rapport

Monitor top- teamsportcompetities

Versterking van de nationale
teamsportcompetities en de topclubs

Monitor top-teamsportcompetities

Versterking van de nationale teamsportcompetities
en de topclubs

Met ondersteuning van het ministerie van VWS

Met medewerking van NOC*NSF, KNHB, KNKV, KNZB, Nevobo en NHV

Mulier Instituut

Marit Dopheide

Maaïke Heerschop

Lisanne Balk

Tinka Offereins

Voor meer informatie kunt u contact
opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 20 maart 2023

www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding:

Mulier Instituut, de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen & Begrippen

Begrippen

In de tekst worden verschillende begrippen gebruikt, waaronder we het volgende verstaan:

Nationale top-teamsportcompetitie

De hoogste nationale klasse van de seniorencompetitie van de betreffende teamsport in Nederland, voor zowel de mannen als de vrouwen.

Teamsporten

Alle sporten die je niet alléén kunt beoefenen voor een eindresultaat op het podium. Sporten waarbij je óók

individueel een eindresultaat kunt behalen, vallen buiten de definitie van teamsport (NOC*NSF, 2017).

Inhoudsopgave

Monitor topteamsportcompetities

1.	Inleiding	8
1.1	Achtergrond	8
	Strategisch kader topsport	8
	Versterken topteamsportcompetities en topclubs	8
	Monitoring topteamsportcompetities	9
1.2	Doelstelling	9
1.3	Vraagstelling	9
2.	Onderzoeksmethode	11
2.1	Aanpak	11
	Deskresearch	12
2.2	Respons	12
3.	Resultaten	13
3.1	Spelers in topteams	13
	Samenstelling teams	13
	Buitenlandse spelers in Nederland	13
	Nederlandse spelers in het buitenland	15
3.2	Nationale topteamsportcompetitie	17
	Beoordeling nationale topcompetities	17
	Het niveau verhogen	18
3.3	Trainers en coaches	20
	Opleiding	20
	Kwalificatie, ontwikkeling en carrièreperspectief	21
3.4	Samenwerking	23
	Huidige samenwerking	23
	Gewenste toekomstige samenwerking	24
3.5	Accommodaties en faciliteiten	26
	Eigenaar sportaccommodatie	26
	Beoordeling trainingsaccommodaties	27
3.6	Financiën	30
	Financiën vereniging in relatie tot de topteams	30
	Vergoeding spelers en trainer-coaches topteams	31
3.7	Publieke en media-aandacht	33
	Media	34
3.8	Inzet topsporters voor maatschappelijke doeleinden	37
3.9	Ondersteuning	39
4.	Conclusie	45
	Bronnen	48
	Bijlages	49

Monitor top-teamsportcompetities

Inleiding

Met dit onderzoek geven we inzicht in de huidige situatie van de topclubs spelend in de nationale topteamsportcompetitie van de sporten handbal, hockey, korfbal, volleybal en waterpolo. 77 topclubs werkten mee aan dit onderzoek. We bekijken verschillende aspecten, zoals de samenstelling van de teams, de trainer-coaches binnen de topclubs, de accommodaties/faciliteiten, de financiën en de publieke aandacht. Ook kijken we naar de huidige en gewenste samenwerkingen en de ondersteuningsbehoeften binnen topclubs. Aan de hand van de uitkomsten bepalen we welke vervolgstappen gewenst en haalbaar zijn.

Probleemstelling

Wat is de huidige situatie van de topclubs spelend in de nationale topteamsportcompetitie?

Conclusie

Tussen de topteamsportcompetities bestaan grote verschillen. Dit geldt voor de beoordeling van het niveau van de competitie, de trainingsaccommodaties, de inkomsten en de mate van publieke aandacht voor de sport. Binnen handbal, volleybal en waterpolo bestaan grote verschillen in de inkomsten van de topverenigingen. Bij korfbal en hockey zijn de inkomsten meer gelijk aan elkaar. Deze laatste twee competities krijgen ook de beste beoordeling.

De hockeytopcompetitie lijkt op basis van dit onderzoek het verst te zijn op het gebied van professionalisering. De hockeyverenigingen hebben gemiddeld de hoogste inkomsten, waardoor ze spelers en coaches kunnen betalen. Hierdoor is het voor topspelers aantrekkelijk(er) om in Nederland te blijven spelen. Dit geldt ook voor buitenlandse spelers. Hockey krijgt met regelmaat landelijke media-aandacht en de competitiewedstrijden trekken gemiddeld de meeste bezoekers. Dit zorgt voor een grotere zichtbaarheid, wat uiteindelijk een positieve invloed kan hebben op de inkomsten. De hockeyverenigingen hebben gemiddeld de minste behoefte aan (verdere) ondersteuning.

De handbaltopcompetitie lijkt het minst professioneel: een groot deel van de topverenigingen heeft weinig inkomsten, sommige trainer-coaches hebben geen opleiding, de competitiewedstrijden kennen gemiddeld lage bezoekersaantallen en de sport krijgt van de vijf sporten de minste landelijke media-aandacht. De handbaltopverenigingen kunnen vooral ondersteuning gebruiken op het gebied van financiën, publieke aandacht en accommodaties/faciliteiten.

De andere 3 sporten zijn op sommige onderdelen ver qua professionalisering en op sommige onderdelen nog niet. Zo wordt bijvoorbeeld de beschikbaarheid van de trainingsaccommodaties vanuit waterpolo gemiddeld erg slecht beoordeeld.



Om de topcompetities verder te professionaliseren hebben de topverenigingen vooral behoefte aan ondersteuning op financiën, publieke aandacht en accommodaties/ faciliteiten.



Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de aanleiding, het doel en de onderzoeksvraag van het onderzoek.

1.1 Achtergrond

Strategisch kader topsport

De afgelopen jaren is uitvoering gegeven aan het deelakkoord 'Topsport die inspireert' van het Nationaal Sportakkoord I (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2019). Hierbij stonden zes 'sleutelprojecten' centraal, waaronder het versterken van de nationale topteamcompetities. Op basis van de ontwikkelingen en resultaten in de afgelopen drie jaar hebben het ministerie van VWS, NOC*NSF en VSG de contouren geschetst voor een *Strategisch kader topsport 2032*. Dit biedt een geactualiseerde en gezamenlijke visie op topsport voor de langere termijn. Het *Strategisch kader* is onderdeel van het [Nationaal Sportakkoord II](#) (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2023).

De overkoepelende ambitie van het *Strategisch kader* is het maximaliseren van de maatschappelijke waarde van topsport in Nederland. Om de maatschappelijke waarde van topsport verder te vergroten worden vier 'typen' topsport geïdentificeerd:

- topsport- en opleidingsprogramma's van de sportbonden;
- paralympische topsport;
- commerciële sporten (zoals Formule 1, betaald voetbal, schaatsen, wielrennen);
- topteamcompetities.

Om de maatschappelijke waarde van deze laatste doelgroep (topteamcompetities) te vergroten is het project '*versterken top-teamsportcompetitie en topclubs 2032*' opgericht.

Versterken topteamcompetities en topclubs

Het project '*versterken top-teamsportcompetitie en topclubs 2032*' heeft als ambitie om samen met sport, onderwijs, overheden, bedrijfsleven en media de maatschappelijke waarde van topteamcompetities, topclubs en talentvolle teamsporters te vergroten. De focus op teamsporten is gebaseerd op de aanname dat hoogwaardige teamsportcompetities in potentie meer maatschappelijke waarde hebben dan individuele sporten. Onder andere door de terugkerende continue aandacht en een grote betrokkenheid van de clubachterban.

De vijf teamsporten handbal, hockey, korfbal, volleybal en waterpolo hebben het voortouw genomen om samen met alle stakeholders te werken aan een impuls van hun topcompetities. Ruim twintig organisaties hebben een [intentieverklaring](#) voor samenwerking getekend. Er is een [plan van aanpak](#) opgesteld om het geschetste eindbeeld in 2032 te bereiken (Sport verenigt Nederland, 2022). Hieruit volgen vijf strategische lijnen met doelstellingen voor de langere termijn:

- Vergroten van de maatschappelijk waardepropositie om te komen tot een toekomstbestendige model of businesscase op club- en competitieniveau.
- Meer integrale beleidsontwikkeling en een kwaliteitssysteem rondom topclubs en teamsportcompetities.
- Versterken van de (gezamenlijke) implementatie- en organisatiekracht van de top teamsportclubs en sportbonden.
- Versterken van alle pijlers van het (top)sportklimaat van topclubs om talentvolle sporters en mogelijkheden te bieden zich dichtbij huis te ontwikkelen en in topcompetities uit te komen.
- Vergroten van het wekelijks bereik en de zichtbaarheid van de nationale top teamsportcompetitie (teams, clubs, spelers, maatschappelijke waarde).

Dit rapport kan input leveren voor de derde strategische lijn, die zich richt op het versterken van de implementatie- en organisatiekracht van topclubs. En op de vijfde strategische lijn, die zich richt op het vergroten van het bereik en de zichtbaarheid van de topteamsportcompetities.. Om topclubs te helpen met optimaliseren is het essentieel te weten wat de huidige situatie per topclub en topteam is, welke ondersteuningsbehoeften zij hebben en welke vervolgstappen gewenst en haalbaar zijn.

Monitoring topteamsportcompetities

Het Mulier Instituut gaat de komende jaren, met ondersteuning van het ministerie van VWS, de topsport in Nederland monitoren. Dit betekent dat we de ontwikkelingen in de topteamsportcompetities de komende jaren volgen. Bij de topclubs van de vijf sporten kijken we onder andere naar beschikbare menskracht, budgetten en het niveau van trainer-coaches. Voor de zichtbaarheid van de topcompetities volgen we de bezoekersaantallen en de zichtbaarheid in media. De huidige situatie per topclub kan als nulmeting worden gezien voor de monitoring.

1.2 Doelstelling

Het doel van deze monitoring is inzicht geven in de organisatiekracht van de verenigingen, de ondersteuningsbehoeften binnen de topclubs en welke vervolgstappen gewenst en haalbaar zijn.

1.3 Vraagstelling

Wat is de huidige situatie van de topclubs spelend in de nationale topteamsportcompetitie?



Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de aanpak en de respons op de vragenlijst bij de topverenigingen. In hoofdstuk 3 belichten we per thema de resultaten. Hierbij beschrijven we de resultaten eerst globaal voor alle sporten samen en vervolgens vergelijken we de sporten met elkaar. Aan het eind van elke paragraaf volgt een opsomming van de opvallendste resultaten per sport. We sluiten af met een conclusie, waarin we globaal de topcompetitie per sport bespreken en kijken naar de overkoepelende ondersteuningsbehoefte.

Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk beschrijven we de methode van het onderzoek. We leggen uit hoe de vragenlijsten zijn samengesteld en verstuurd en wat de respons hierop was.

2.1 Aanpak

De deelnemers aan dit onderzoek waren topclubs van de vijf teamsporten handbal, hockey, korfbal, volleybal en waterpolo die uitkomen op het hoogste niveau van de nationale topcompetitie. In **tabel 2.1** staat het aantal teams per topcompetitie in het seizoen 2021-2022. In bijlage B1 staan alle teams per sport.

Tabel 2.1

Aantal teams per sport spelend in de nationale competitie (2021-2022)

(in aantallen)

Sport	Nationale topcompetitie	Aantal teams heren/dames
Handbal	Eredivisie Handbal	H:16, D:12
Hockey	Tulp Hoofdklasse Hockey	H:12, D:12
Korfbal	Kenonz Korfbal League	10
Volleybal	Eredivisie Volleybal	H:12, D:10
Waterpolo	Eredivisie Waterpolo	H:12, D:8

Bron: Deskresearch, Mulier Instituut 2022

Sommige topclubs hebben zowel een heren- als een damesteam op het hoogste niveau. Elke topclub ontving één vragenlijst.

Vragenlijst

In afstemming met de werkgroep ‘versterken topcompetities’¹ hebben we een vragenlijst opgesteld. Onderwerpen die in de vragenlijst aan bod kwamen zijn: 1) kader en samenwerking, inclusief de toptrainer-coaches van de topteams, 2) accommodaties/faciliteiten, 3) financiën, 4) publieke aandacht en de maatschappelijke inzet en 5) (gewenste) ondersteuning.

De vijf sportbonden leverden een lijst aan met contactpersonen van de topclubs. Wij verstuurde de vragenlijsten rechtstreeks naar deze clubs. De timing van uitzenden verschilde per sport en lag tussen oktober 2022 en eind januari 2023. Naar de topclubs die de vragenlijsten (nog) niet hadden ingevuld, hebben we twee reminders gestuurd. Daarnaast hebben de sportbonden het invullen van de vragenlijsten actief gepromoot bij de topclubs.

De werkgroep ‘versterken topcompetities’ wil aan de hand van de uitkomsten van de vragenlijst verder aan de slag met een plan van aanpak per topclub. Hiervoor zetten ze

procesbegeleiders in. Topclubs konden aan het einde van de vragenlijst aangeven of zij toestemming gaven om hun antwoorden te delen met de betreffende procesbegeleider.

Deskresearch

Naast de vragenlijst hebben we deskresearch uitgevoerd. Per sport zochten we uit hoeveel spelers uit de nationale teams spelen in de topcompetitie in Nederland of in het buitenland.

2.2 Respons

We verstuurd de vragenlijst naar 83 topverenigingen. In totaal vulden 64 verenigingen de vragenlijst volledig in (respons: 77 procent). De gegevens van de verenigingen die de vragenlijst incompleet hebben ingevuld, hebben we - voor zover deze voldoende relevante informatie bevatten - wel meegenomen in de rapportage. In [tabel 2.2](#) staan de responspercentages per sport. Korfbal had met 100 procent het hoogste responspercentage.

Tabel 2.2
Responspercentage vragenlijst totaal en per sport
(n totaal=83)

	Responspercentage	N volledig ingevuld	N totaal
Korfbal	100	10	10
Waterpolo	92	12	13
Volleybal	89	16	18
Handbal	67	18	27
Hockey	53	8	15
Totaal	77	64	83

Bron: Mulier Instituut (2023)

Een aantal topverenigingen heeft zowel een dames- als een herenteam in de hoogste competitie. In totaal hebben we 98 topteams in het onderzoek opgenomen die de vragenlijst volledig of deels hebben ingevuld.

Resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten per onderwerp van het onderzoek. De onderwerpen die aan bod komen zijn: spelers, competitie, trainer-coaches, samenwerking, accommodaties en faciliteiten, financiën, publieke- en media-aandacht, maatschappelijke inzet en ondersteuning.

3.1 Spelers in topteams

Samenstelling teams

De sporten handbal, hockey, volleybal en waterpolo hebben gemiddeld achttien spelers in zowel de heren- als de damesteams (zie [tabel 3.1](#)). Dit gemiddelde aantal spelers varieert wel sterk per sport, uiteenlopend van gemiddeld dertien spelers bij het herenvolleybal en 22 spelers bij het herenhockey. Bij handbal, korfbal en waterpolo verschilt dit aantal ook sterk per team. Bij volleybal en hockey is het aantal spelers bij de meeste teams hetzelfde. Bij volleybal hebben alle topteams twaalf tot vijftien spelers per team; bij hockey hebben alle topteams meer dan twintig spelers.

Tabel 3.1

Gemiddeld aantal spelers per topteam van de topverenigingen
(in aantal teams, n=93)

	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Heren	18	18	22		13	18
(range)	12-25	14-25	20-25		12-15	12-25
Dames	18	19	21		14	17
(range)	12-28	14-28	20-22		12-14	12-20
Gemengd	19			19		
(range)	10-22			10-22		

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Buitenlandse spelers in Nederland

In de vragenlijst hebben we gevraagd naar het aantal buitenlandse spelers in de nationale competitie. 52 procent van alle topteams heeft buitenlandse spelers in hun (of de) selectie. De mannenteams hebben vaker buitenlandse spelers in de selectie dan de vrouwenteams (zie [tabel 3.2](#)). Ook het gemiddelde aantal buitenlandse spelers per team ligt hoger bij de mannenteams (n=3) dan bij de vrouwenteams (n=2).

Met name in het hockey zijn vaker buitenlandse spelers opgenomen in de selectie. Bij de herenhockeyteams (in de responsgroep) hebben alle teams buitenlandse spelers. Het percentage buitenlandse spelers in het dameswaterpolo (11%) ligt een stuk lager dan bij de mannen (77%). In het korfbal zijn helemaal geen teams met buitenlandse spelers.

Tabel 3.2

Percentage topteams met buitenlandse spelers en het gemiddelde aantal buitenlandse spelers
(aantal teams, n=93)

	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Heren						
Teams met buitenlandse spelers	43%	43%	100%		64%	77%
Gemiddelde aantal buitenlandse spelers (n)	3	3	4		3	2
Range (n)	1-7	1-6	1-7		1-4	1-4
Dames						
Teams met buitenlandse spelers	32%	20%	67%		33%	11%
Gemiddeld aantal buitenlandse spelers (n)	2	2	2		1	1
Range (n)	1-4	1-2	1-4			
Gemengd						
Teams met buitenlandse spelers	0%			0%		

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

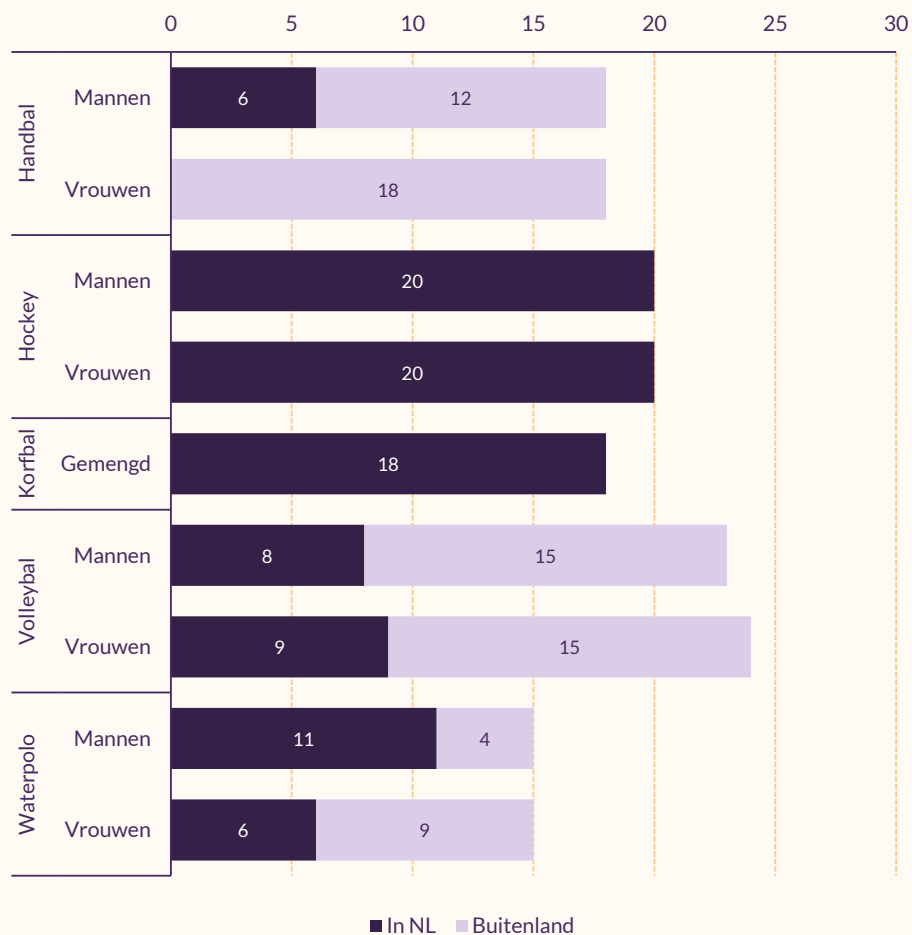
Nederlandse spelers in het buitenland

Aan de hand van deskresearch hebben we per sport uitgezocht hoeveel spelers van het nationale elftal in de Nederlandse competitie spelen ([figuur 3.1](#)). Binnen het korfbal en hockey spelen alle spelers uit het nationale team in de Nederlandse competitie. Alle vrouwelijke handbalsters en twee derde van de mannen van het nationale team spelen in het buitenland. Ook in het volleybal en vrouwenwaterpolo speelt de meerderheid in een buitenlandse competitie.

Figuur 3.1

Aantal spelers nationale team spelend in de Nederlandse en buitenlandse competitie in 2022

(aantal spelers, n=171)



Bron: Deskresearch, Mulier Instituut 2022.

Uitwerking per sport

- Handbal: relatief laag percentage buitenlandse spelers in de nationale competitie. Alle vrouwelijke internationals spelen in een buitenlandse competitie.
- Hockey: gemiddeld de meeste spelers per team. Alle mannenteams hebben een of meerdere buitenlandse spelers en alle internationals spelen in de Nederlandse competitie.
- Korfbal: geen buitenlandse spelers in de Nederlandse competitie. Alle spelers van het nationale team spelen in de Nederlandse competitie.
- Volleybal: gemiddeld de minste spelers per team. Bij de mannenteams vaker buitenlandse spelers in de selectie dan bij de vrouwen. De meeste internationals spelen in een buitenlandse competitie.
- Waterpolo: In de mannenteams vaak buitenlandse spelers. Meer dan de helft van de internationals speelt in een buitenlandse competitie.

3.2 Nationale topteamsportcompetitie

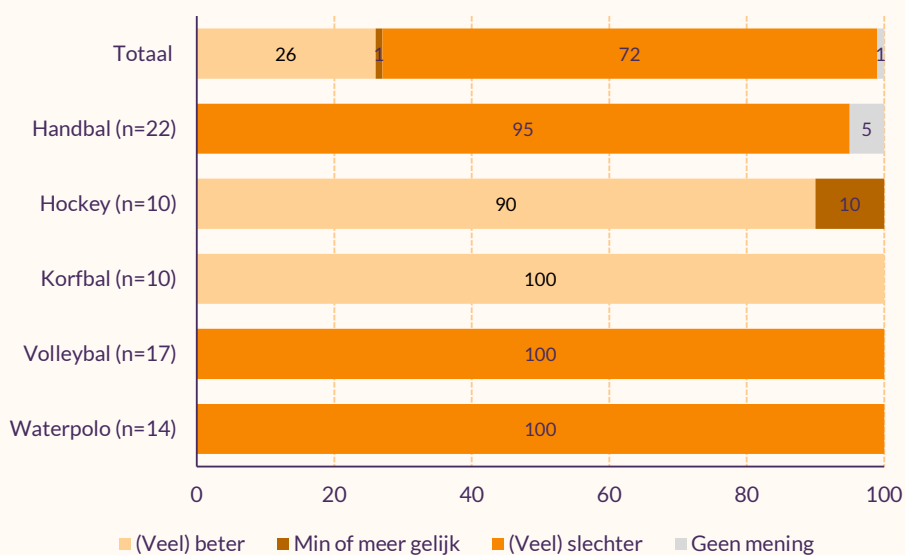
Beoordeling nationale topcompetities

Bijna drie kwart van de topclubs beoordeelt de Nederlandse topcompetitie als (veel) slechter dan de topcompetities in de best presterende landen (72%) (zie [figuur 3.2](#)). Opvallend hierin is de eenduidigheid per sport. Zo beoordelen nagenoeg alle handbal-, volleybal- en waterpolotopclubs de topcompetitie in Nederland als (veel) slechter dan die in andere landen. De hockey- en korfbaltopclubs beoordelen de Nederlandse competitie juist als (veel) beter dan die in andere landen.

Figuur 3.2

Beoordeling nationale seniorentopcompetitie ten opzichte van de topcompetitie in de best presterende landen, totaal en per sport, volgens topclubs

(in percentages, n=73)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Het niveau verhogen

Op de vraag wat de topclubs nodig hebben om het niveau van de nationale topcompetitie te verhogen gaven de topclubs verschillende antwoorden (zie [tabel 3.3](#)).

Tabel 3.3

De meest voorkomende zaken die volgens de topclubs kunnen bijdragen aan het verhogen van het niveau van de nationale seniorentopcompetitie, per sport
(n=73)

Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Professionalisering topsport (faciliteiten/trainer/opleiding)	Minder verplichtingen met Nederlands team/de bond	Betere trainingsprogramma's (meer uren)	Meer zichtbaarheid op sociale media	Betere trainingsfaciliteiten en uren
Meer financiële middelen	Betere financiële ondersteuning	Meer financiële middelen	Meer financiële middelen	Meer financiële ondersteuning
Behoud van spelers	Professionelere coaches en trainingsaanpak	Meer media-aandacht	Betere competitie-structuur	Betere opleidingen vanaf de jeugd

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022)..

Meer financiële middelen noemden alle sporten als iets wat kan bijdragen aan het verhogen van het niveau. Als voorbeeld noemden ze het kunnen betalen van spelers:

'Betalen van spelers om ze meer tijd en focus voor het waterpolo te geven in plaats van focus op maatschappelijk' - Waterpolovereniging

'Meer budget betekent meer kwaliteit van zowel topspelers als in de handbal opleiding' - Handbalvereniging

Opvallend is dat meerdere waterpoloverenigingen aangeven dat er problemen zijn met de beschikbaarheid van baden, waardoor de topteams minder uren kunnen trainen dan gewenst.

Uitwerking per sport

- Handbal: nagenoeg alle handbalverenigingen beoordelen het niveau van de nationale competitie als (veel) slechter dan die in de best presterende landen.
- Hockey: nagenoeg alle hockeyverenigingen beoordelen het niveau van de nationale competitie als (veel) beter dan die in de best presterende landen.
- Korfbal: alle korfbalverenigingen beoordelen het niveau van de nationale competitie als (veel) beter dan die in de best presterende landen.
- Volleybal: alle volleybalverenigingen beoordelen het niveau van de nationale competitie als (veel) slechter dan die in de best presterende landen.

- Waterpolo: alle waterpoloverenigingen beoordelen het niveau van de nationale competitie als (veel) slechter dan die in de best presterende landen.

3.3 Trainers en coaches

Het gemiddelde aantal coaches per topteam per sport is drie (niet in tabel). Nagenoeg alle clubs hebben voor de topteams naast (een) trainer-coach(es) ook (een) assistent-trainer-coach(es) (zie [tabel 3.6](#)). Niet alle trainer-coaches en assistent-trainer-coaches van de topteams zijn betaalde krachten binnen de verenigingen. Van de trainer-coaches binnen de topteams wordt gemiddeld 73 procent betaald. Bij hockey ligt dit percentage op 100 procent. Handbal kent het laagste percentage betaalde trainer-coaches (58%). Het gemiddelde percentage betaalde assistent-trainer-coaches ligt een stuk lager.

Tabel 3.6

Gemiddeld percentage betaalde trainer-coaches bij de topteams binnen de topverenigingen

(in percentages, n totaal=73)

Functie	Totaal (n=73)	Handbal (n=22)	Hockey (n=10)	Korfbal (n=10)	Volleybal (n=17)	Waterpolo (n=14)
Trainer-coach						
Betaald	73	58	100	70	88	71
Vrijwillig	27	42	0	30	12	29
Geen	0	0	0	0	0	0
Assistent-trainer-coach						
Betaald	57	33	100	60	82	36
Vrijwillig	41	58	0	40	18	64
Geen	3	8	0	0	0	0

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

In bijlage B2 staat een uitgebreidere tabel met daarin alle functies binnen de topverenigingen. Opvallend hierin is dat met name de beleidsgerichte functies (technisch directeur, technisch coördinator en technisch manager) bij veel topverenigingen niet aanwezig zijn en bijna nergens betaalde functies zijn. Ongeveer twee derde van de topverenigingen heeft geen technisch directeur. Daarnaast heeft een derde geen technisch coördinator en vier op de tien verenigingen geen technisch manager. Deze beleidsfuncties binnen de topverenigingen zijn bijna nergens betaalde functies.

Opleiding

Nagenoeg alle trainer-coaches van de topteams hebben een of meerdere opleidingen gevolgd (zie [tabel 3.7](#)). Gemiddeld 4 procent heeft geen opleiding gevolgd. Bijna de helft van de trainer-coaches volgde een kaderopleiding vanuit de sportbond (49%). Bij hockey en handbal werd relatief vaak een andere functie-relevante opleiding genoemd.

Tabel 3.7**Percentage opleiding van trainer-coaches totaal en per sport**

(in procenten, n totaal verenigingen=66)

	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Geen	4	9	0	0	1	8
Mbo-sportopleiding	10	9	6	8	7	17
Hbo-sportopleiding	18	16	13	36	20	10
Wo-sportopleiding	3	2	0	3	9	0
Kaderopleiding via sportbond	49	42	50	53	49	51
Andere functierelevante opleiding	16	22	31	0	14	14

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

In [tabel 3.8](#) staat het percentage trainer-coaches dat een kaderopleiding van de sportbond heeft gevolgd (ingedeeld naar niveau). Binnen de kaderopleiding van de sportbond hebben de meeste trainer-coaches een niveau 3- of niveau 4-opleiding gevolgd (31% en 32%). Het aantal trainer-coaches per sport geven we bewust niet weer, omdat niet iedereen deze vraag wist te beantwoorden.

Tabel 3.8**Percentage trainer-coaches dat een kaderopleiding van de sportbond volgde, per niveau**

(in procenten, n kaderopleiding=37)

Niveau 1	6
Niveau 2	11
Niveau 3	31
Niveau 4	32
Niveau 5	6
Niveau 6	13

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Kwalificatie, ontwikkeling en carrièreperspectief

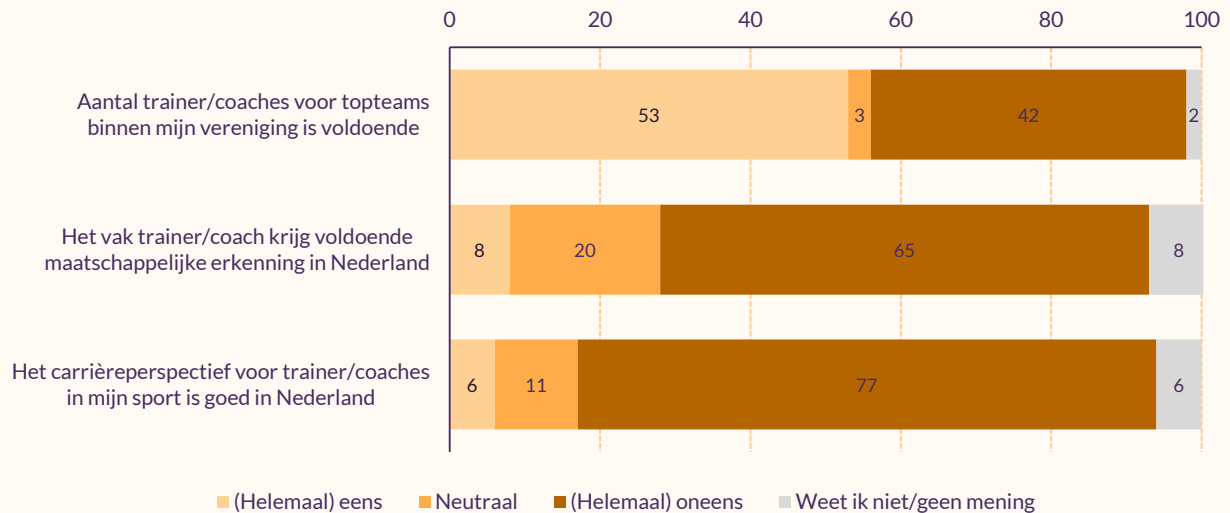
Meer dan drie kwart van de topverenigingen vindt het carrièreperspectief voor trainer-coaches in hun sport niet goed in Nederland (77%, zie [figuur 3.3](#)). Dit is te zien bij verenigingen uit alle vijf de sporten, maar waterpolo- (100%) en volleybalverenigingen (94%) zijn het negatiefst over het carrièreperspectief van trainer-coaches.

Daarnaast krijgt het vak trainer-coach volgens ruim twee derde (65%) van de verenigingen onvoldoende erkenning. Het aantal trainer-coaches voor de topteams beoordelen ze relatief beter: ruim de helft vindt dit aantal voldoende. Toch is voor vier op de tien verenigingen het huidige aantal onvoldoende. Dit is vooral het geval bij de waterpoloverenigingen (69% (helemaal) oneens). In bijlage B3 staan de overige stellingen over toptrainers en -coaches.

Figuur 3.3

Beoordeling over de trainer-coaches vanuit de topclubs

(in procenten, n=66)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Uitwerking per sport

- Handbal: gemiddeld hoogste percentage trainer-coaches dat als vrijwilliger werkzaam is. Ook gemiddeld het hoogste percentage coaches zonder opleiding. Daarnaast vindt ruim de helft van de handbaltopverenigingen dat er onvoldoende erkenning is voor het vak trainer-coach.
- Hockey: alle coaches en assistenten zijn betaalde krachten. Ook hebben alle trainer-coaches een opleiding gevolgd. Over het carrièreperspectief en de erkenning van het vak trainer-coach zijn de hockeyverenigingen het positiefst van de vijf sporten.
- Korfbal: het hoogste percentage trainer-coaches dat een opleiding bij de bond volgde. Overwegend negatief over het carrièreperspectief van het van het vak trainer-coach.
- Volleybal: een hoog percentage betaalde trainer-coaches en assistenten. Een negatief oordeel over het carrièreperspectief en het vak trainer-coach.
- Waterpolo: enkele trainer-coaches hebben geen opleiding gevolgd. Alle verenigingen zijn negatief over het carrièreperspectief en het vak trainer-coach.

3.4 Samenwerking

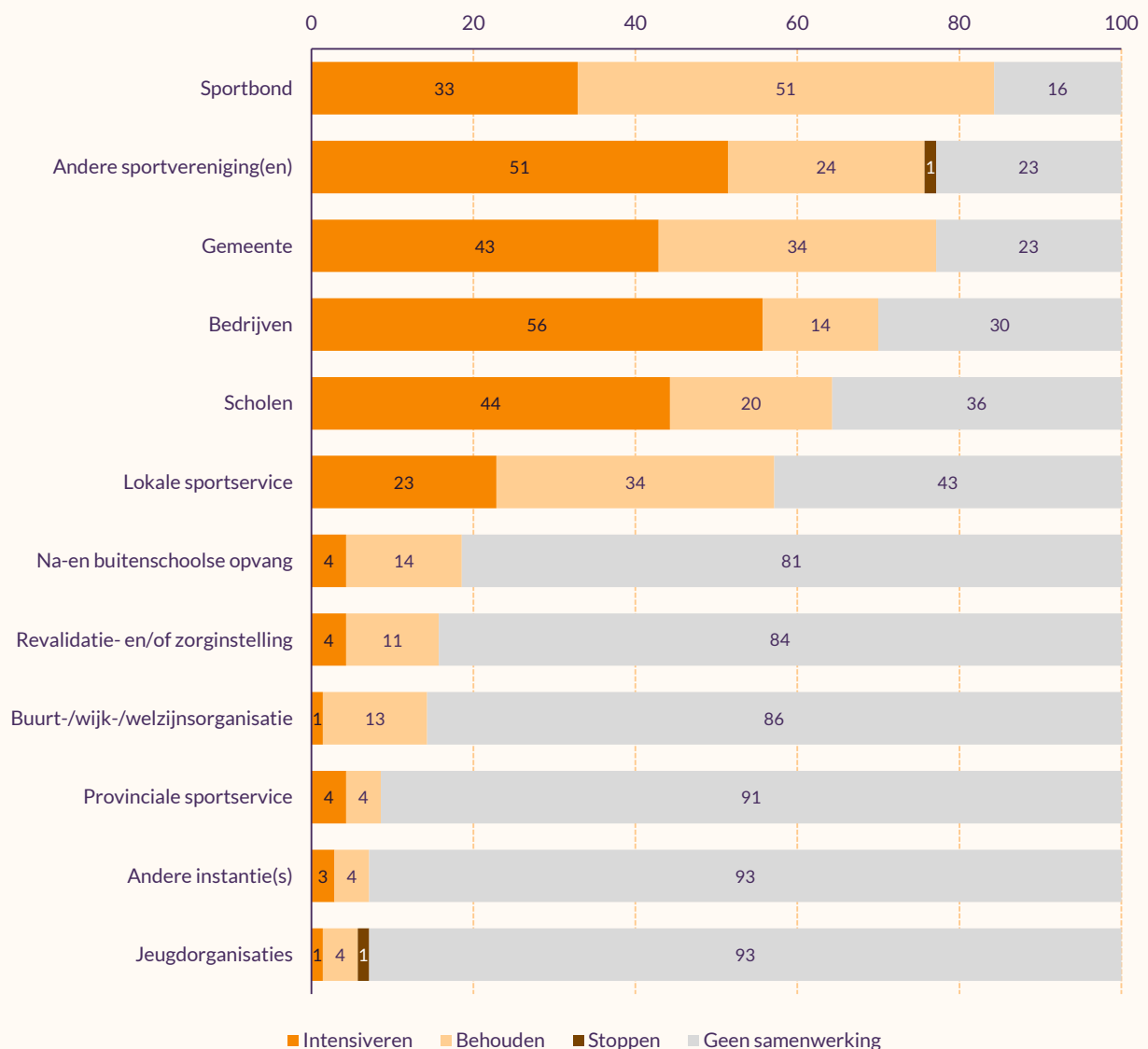
Huidige samenwerking

De topverenigingen werken het meest samen met sportbonden (84%), andere sportvereniging(en) (76%), gemeentes (77%) en bedrijven (70%) (zie [figuur 3.4](#)). Het grootste deel van de verenigingen wil hun samenwerkingen met deze organisaties intensiveren of behouden. Momenteel werken de topverenigingen het minst samen met jeugdorganisaties (6%) en provinciale sportservices (8%). In bijlage B4 staat per sport het percentage clubs dat momenteel samenwerkt met deze instanties.

Figuur 3.4

De organisaties/instaties waar de topclubs het afgelopen jaar mee hebben samengewerkt en de mate waarin ze deze samenwerking willen voortzetten (intensiveren, behouden of stoppen)

(in procenten, n=70)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Gewenste toekomstige samenwerking

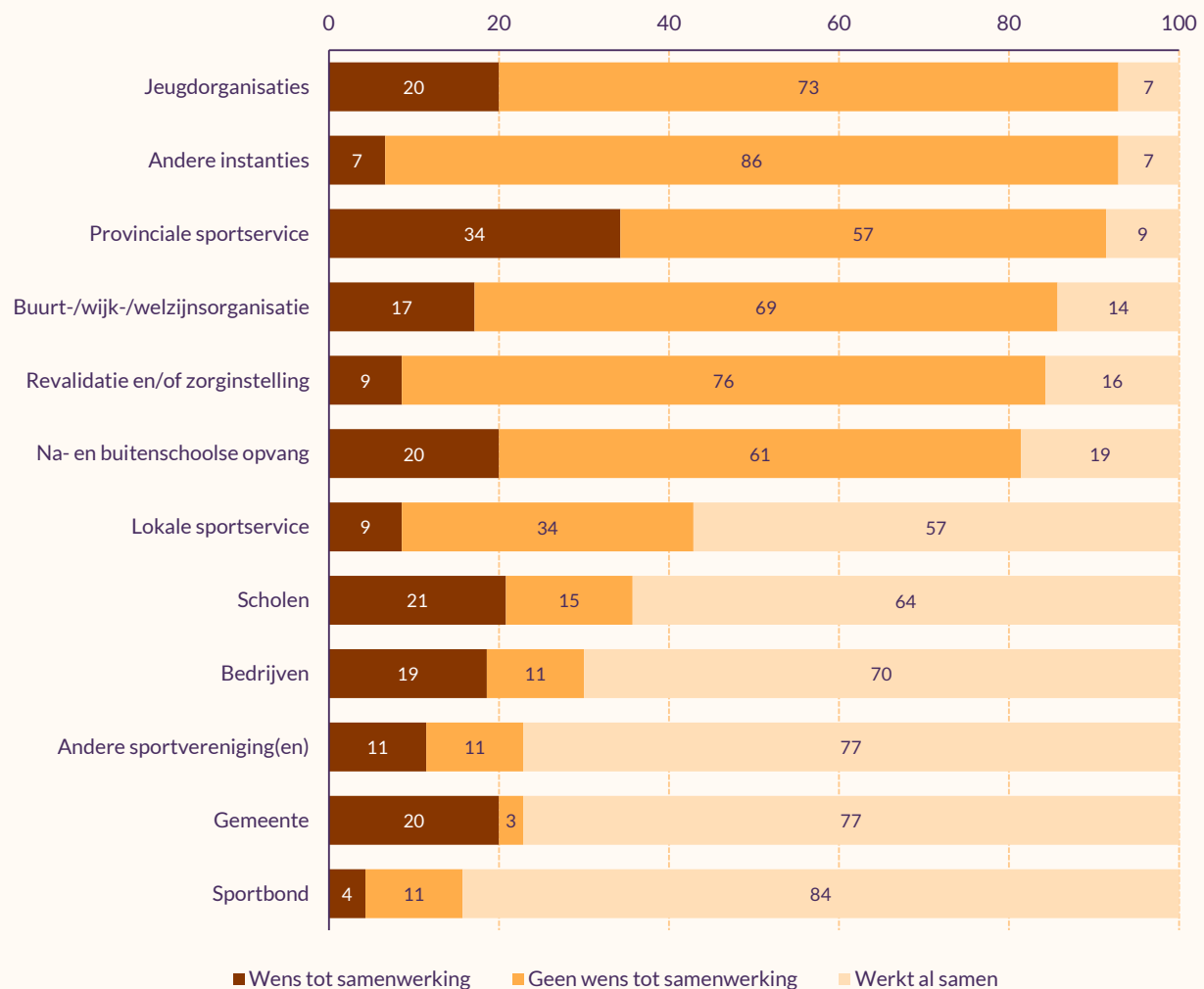
Van de verenigingen die nog niet samenwerken met bepaalde organisaties/instanties is de wens tot samenwerking met provinciale sportservices in absolute zin het grootst (34%), gevolgd door scholen (21%, [figuur 3.5](#)).

Bijna een kwart (23%) van de topverenigingen werkt (nog) niet samen met de gemeente. Dit zijn voornamelijk handbal- en volleybalverenigingen. Van deze verenigingen heeft de meerderheid (87%) wel een wens tot samenwerking. Het percentage topverenigingen dat niet samenwerkt met de sportbond is 16 procent, wat neerkomt op elf topverenigingen. Van deze verenigingen hebben vier een wens tot samenwerking met de sportbond (of sportbonden). De 'andere instanties' waar verenigingen mee willen samenwerken zijn medische instanties, regionale sportverenigingen en CIOS. In bijlage B5 staat per sport het aantal topclubs met een wens tot samenwerking met de verschillende organisaties.

Figuur 3.5

Gewenste samenwerking in de toekomst met organisaties/instanties vanuit de topclubs

(in percentages, n=70)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Uitwerking per sport

- Handbal: gemiddeld de meeste verenigingen die (nog) geen samenwerking hebben met de sportbond. Enkele verenigingen willen graag samenwerken met de gemeente.
- Hockey: de grootste wens tot samenwerking met andere instanties, zoals het CIOS en medische instanties.
- Korfbal: vaak een wens tot samenwerking met de provinciale sportservice/sportraad.
- Volleybal: relatief groot aantal verenigingen dat nog niet samenwerkt met de gemeente, maar wel die wens heeft. Hetzelfde geldt voor samenwerking met een provinciale sportservice.
- Waterpolo: grootste wens tot samenwerking met scholen en provinciale sportservice.

3.5 Accommodaties en faciliteiten

Eigenaar sportaccommodatie

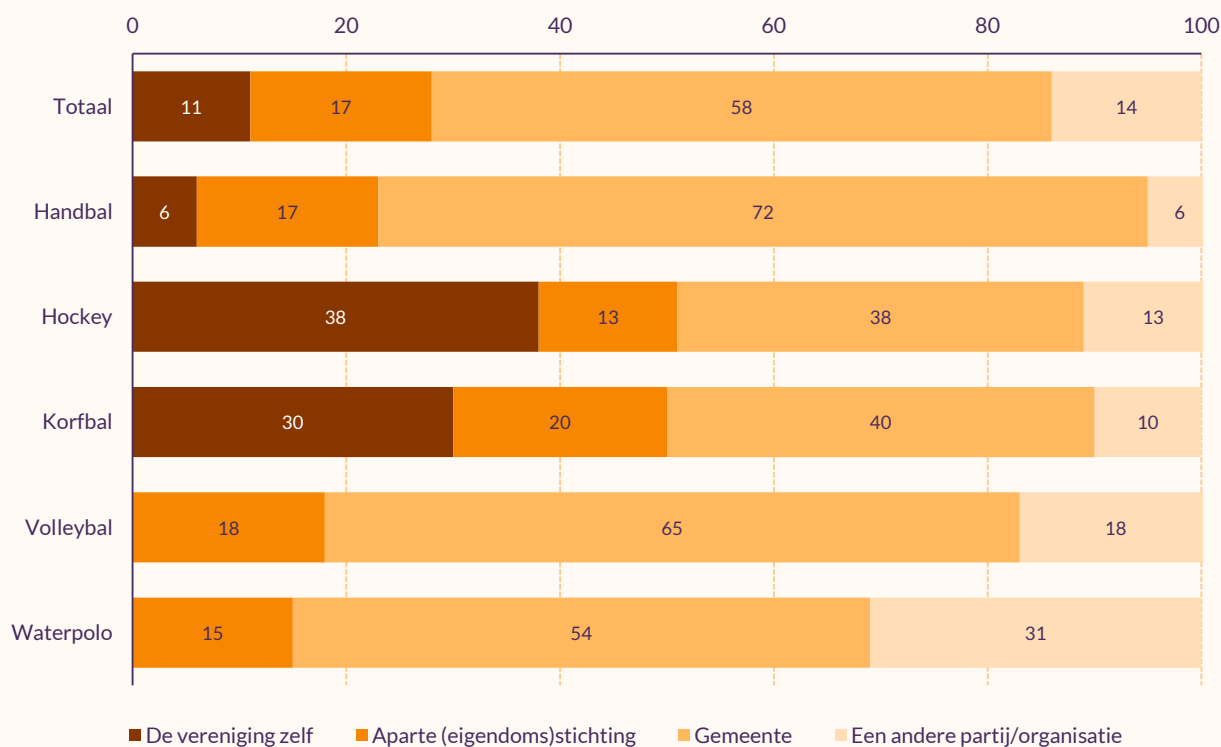
Van ruim de helft (58%) van de accommodaties/faciliteiten waar topverenigingen gebruik van maken is de gemeente de eigenaar (zie [figuur 3.6](#)). Bij de handbalverenigingen geldt dit voor bijna drie kwart (72%) van de verenigingen. Van de waterpolo- en volleybalverenigingen is geen enkele vereniging zelf de eigenaar.

Andere partijen/organisaties als eigenaar zijn: onderwijsinstellingen, particuliere organisaties of een combinatie tussen twee van de in figuur 1.6 genoemde partijen.

Figuur 3.6

Eigenaren van de sportaccommodaties waar de topverenigingen gebruik van maken

(in percentages, n=66)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

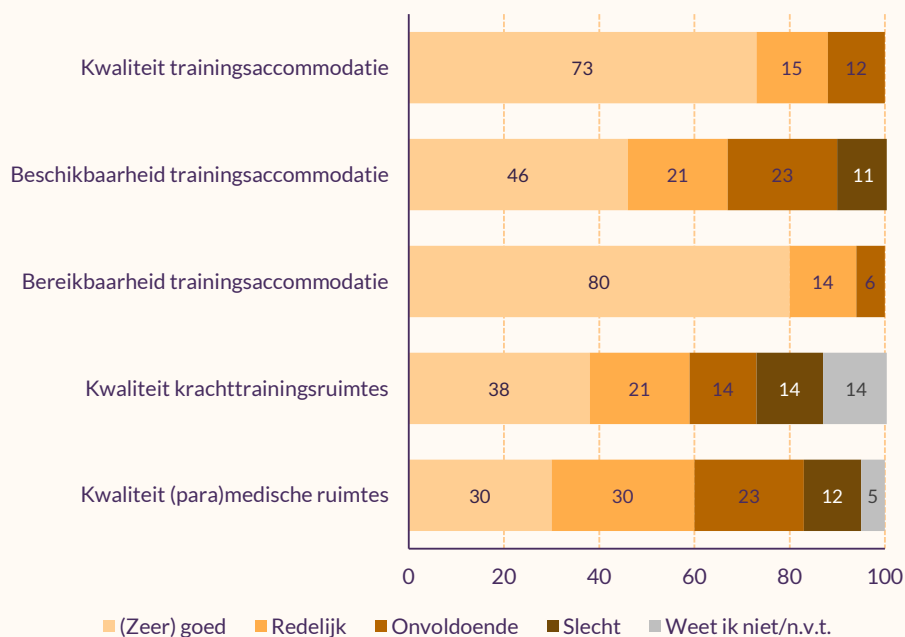
Beoordeling trainingsaccommodaties

Aan de hand van vijf stellingen hebben we zicht gekregen op hoe de trainingsaccommodaties worden beoordeeld (zie [figuur 1.7](#)). Over het algemeen zijn topverenigingen positief over de kwaliteit en bereikbaarheid van de trainingsaccommodatie. De beschikbaarheid van de trainingsaccommodatie beoordelen ze minder goed: ruim een derde vindt die onvoldoende of slecht (34%). De kwaliteit van de krachttrainingsruimtes en (para)medische ruimtes ervaren zes op de tien verenigingen als (zeer) goed tot redelijk.

Figuur 3.7

Totale beoordeling van de trainingsaccommodaties door alle topclubs (n=66)

(in procenten, n=66)

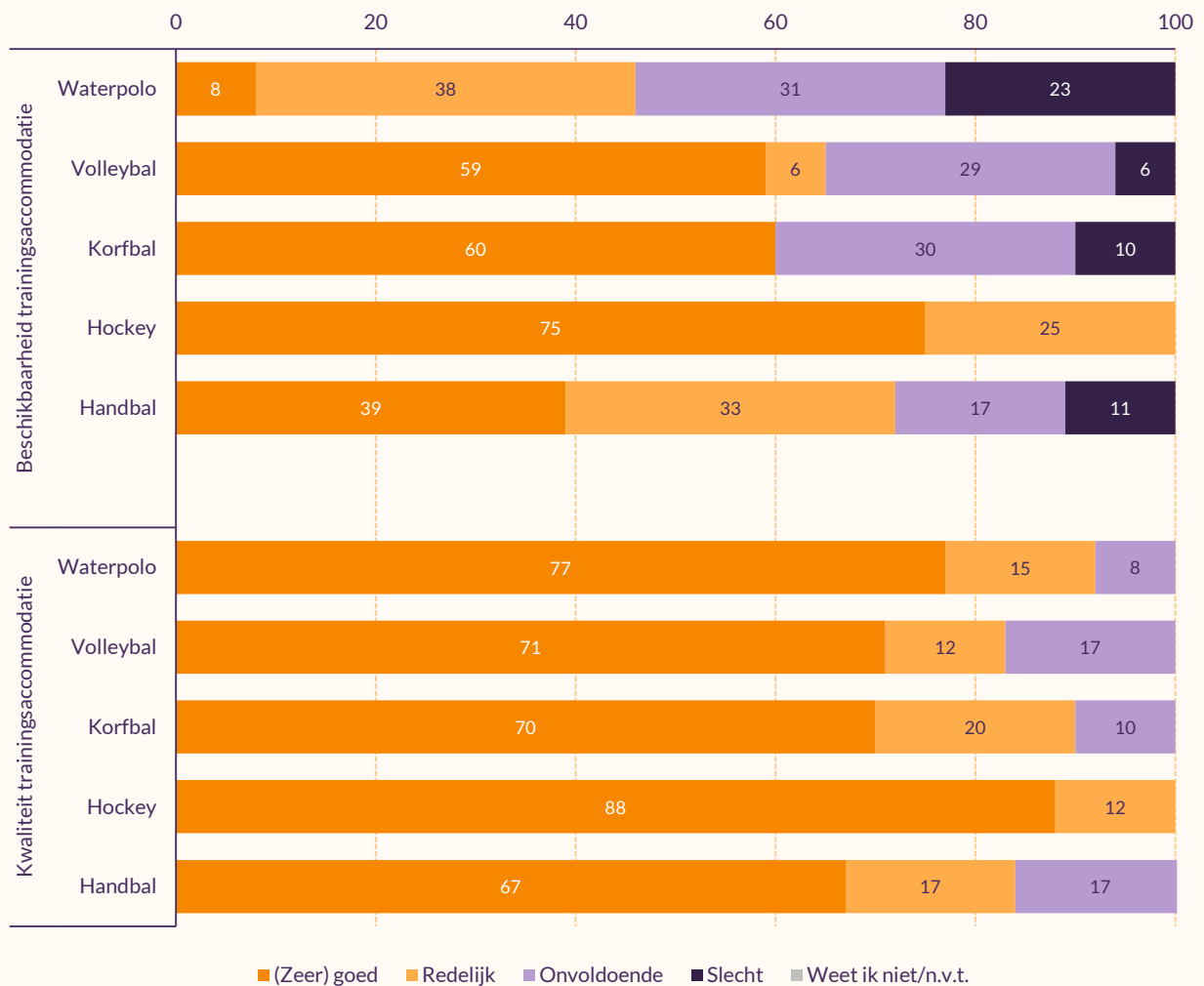


Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Geen enkele hockeyvereniging beoordeelt de trainingsaccommodatie met een onvoldoende (zie [figuur 1.8](#)). Van alle sporten zijn de volleybal- en handbalverenigingen het meest kritisch over de kwaliteit van hun trainingsaccommodatie (17% onvoldoende). Toch is het algehele beeld dat verenigingen (zeer) goed oordelen over de kwaliteit (licht oranje overheerst). Over de beschikbaarheid van de trainingsaccommodatie zijn de waterpoloverenigingen het minst te spreken: slechts 8 procent vindt die (zeer) goed.

Figuur 3.8**Beoordeling kwaliteit en beschikbaarheid trainingsaccommodaties per sport**

(in procenten, n=66)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Over het algemeen beoordelen alle verenigingen en sporten de bereikbaarheid van de trainingsaccommodatie als goed. Over de krachttrainings- en (para)medische ruimtes zijn de meningen meer verdeeld. Zo oordelen de waterpolo- en korfbalverenigingen het negatiefst over de krachttrainingsruimtes (waterpolo: 46% onvoldoende/slecht; korfbal: 30% onvoldoende/slecht). Over de (para)medische ruimtes zijn de handbal- en waterpoloverenigingen het negatiefst (handbal: 50% onvoldoende/slecht; waterpolo: 46% onvoldoende/slecht; zie bijlage B6).

Uitwerking per sport

- Handbal: bij de meerderheid van de handbalverenigingen is de gemeente de eigenaar van de accommodatie. Twee derde van de verenigingen is tevreden over de kwaliteit van de trainingsaccommodatie. Over de beschikbaarheid is men gemiddeld minder tevreden.
- Hockey: ruim een derde van de hocekyverenigingen is zelf eigenaar van de accommodatie. In vergelijking met de andere sporten zijn deze verenigingen het positiefst over de kwaliteit en de beschikbaarheid trainingsaccommodatie.
- Korfbal: wisselend wie de eigenaar is van de accommodatie. De verenigingen zijn overwegend positief over de kwaliteit van de trainingsaccommodatie. Wel zijn zij vaker negatief over de beschikbaarheid van de accommodatie.
- Volleybal: bij twee derde van de verenigingen is de gemeente de eigenaar van de accommodatie. Over de beschikbaarheid van de accommodatie zijn vernigingen minder tevreden dan over de kwaliteit ervan.
- Waterpolo: ruim de helft van de verenigingen maakt gebruik van een accommodatie waarvan de gemeente de eigenaar is. In vergelijking met de andere sporten zijn de waterpoloverenigingen het negatiefst over de beschikbaarheid van de trainingsaccommodatie.

3.6 Financiën

Financiën vereniging in relatie tot de topteams

De inkomsten van topclubs kennen grote verschillen. We hebben verenigingen gevraagd hun totale inkomsten per jaar in te vullen, maar zij konden ook kiezen voor de optie 'wil ik niet zeggen'. Ruim de helft van de verenigingen (57%) vulde de inkomsten in (zie [tabel 3.9](#)). Van deze verenigingen hebben alle hockeyverenigingen een jaarinkomen van boven de 400.000 euro. Gemiddeld hebben de handbalverenigingen de laagste inkomsten. Vier op de tien handbalverenigingen hebben een inkomen tussen de nul en 100.000 euro.

Tabel 3.9

Totale inkomsten van topclubs in categorieën (in percentages, n=37)

Inkomsten vereniging	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
€0 tot €100.000	17	40			8	20
€100.000 tot €200.000	17	30			25	
€200.000 tot €300.000	33	20		83	25	40
€300.000 tot €400.000	11			17	17	20
≥€400.000	22	10	100		25	20

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Gemiddeld halen de topverenigingen de meeste inkomsten uit de contributie (47%) (zie [tabel 3.10](#)). De volleybalverenigingen halen gemiddeld meer inkomsten uit sponsoring (44%) dan uit contributie (35%). Vergeleken met de andere sporten hebben de korfbalverenigingen relatief veel inkomsten vanuit de horeca (21%).

Tabel 3.10

Verdeling gemiddelde inkomstenbronnen totaal en per sport in 2021-2022 (in percentages, n=49)

	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Contributie	47	45	46	33	35	75
Sponsoring	25	25	16	26	44	14
Horeca	10	10	10	21	5	3
Evenementen en toernooien	4	7	-	5	6	2
Exploitatie clubhuis/accommodatie	3	2	-	8	4	2
Subsidie	5	5	3	4	9	4
Giften	1	1	-	2	1	-
Overig	8	12	5	10	5	7

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Vergoeding spelers en trainer-coaches topteams

Of en hoe spelers en trainer-coaches van de topteams een vergoeding ontvangen vanuit de club wisselt sterk per sport. Ruim een derde van de topclubs geeft de spelers geen vergoeding (zie [tabel 3.11](#)). Topclubs zonder spelersvergoeding zijn overwegend handbalverenigingen (57%), maar ook binnen korfbal, volleybal en waterpolo komt dit voor. Alleen bij hockey krijgen spelers bij alle verenigingen een vergoeding.

Tabel 3.11

Verdeling van de vergoeding voor spelers vanuit de topclubs, naar totaal en per sport (meerdere antwoorden mogelijk)
(in percentages, n=65)

Vergoeding	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Geen	35	57	0	50	33	31
Vrijwilligersvergoeding	24	10	25	30	24	38
ZZP'er	7	5	13	0	10	6
Loondienst tijdelijk	19	10	44	0	24	13
Loondienst vast	2	5	6	0	0	0
Anders	11	10	13	10	10	13
Weet ik niet/n.v.t.	2	5	0	10	0	0

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Trainer-coaches krijgen nagenoeg allemaal een bijdrage voor hun diensten bij de topteams (zie [tabel 3.12](#)). Alleen binnen korfbal is er een vereniging die zijn trainer-coaches geen vergoeding geeft. De vergoeding die trainer-coaches krijgen is over het algemeen een vrijwilligersvergoeding (44%) of trainer-coaches zijn als ZZP'er (24%) in dienst bij een vereniging. Trainer-coaches zijn nauwelijks vast in loondienst (7%).

Tabel 3.12

Verdeling van de vergoeding voor trainer-coaches vanuit de topclubs, totaal en per sport (meerdere antwoorden mogelijk)
(in percentages, n=65)

Vergoeding	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Geen	1	0	0	7	0	0
Vrijwilligersvergoeding	44	50	0	43	42	73
ZZP'er	24	13	50	14	29	20
Loondienst tijdelijk	18	21	33	7	21	7
Loondienst vast	7	4	17	7	8	0
Anders	4	8	0	14	0	0
Weet ik niet/n.v.t.	2	4	0	7	0	0

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Uitwerking per sport

- Handbal: de handbalverenigingen hebben gemiddeld de laagste inkomsten. Meer dan de helft geeft spelers geen vergoeding. Bij de helft van de verenigingen krijgen trainer-coaches een vrijwilligersvergoeding.
- Hockey: de hockeyverenigingen hebben gemiddeld de hoogste inkomsten. Alle verenigingen betalen hun spelers. Ook de coaches zijn allemaal in dienst van de club of werken als ZZP'er.
- Korfbal: gemiddeld zijn er geen grote verschillen tussen de inkomsten van de korfbalverenigingen. De helft van de verenigingen geeft de spelers geen vergoeding. De eventuele vergoeding voor trainer-coaches is wisselend: ruim vier op de tien krijgen een vrijwillersvergoeding.
- Volleybal: de volleybalverenigingen halen gemiddeld meer inkomsten uit sponsoring dan uit contributie. Een derde van de spelers krijgt geen vergoeding. Alle coaches krijgen een vorm van vergoeding (vrijwillersvergoeding of betaald).
- Waterpolo: inkomsten wisselen tussen de waterpoloverenigingen. In vergelijking met de andere sporten betalen ze de trainer-coaches gemiddeld het vaakst via een vrijwilligersvergoeding.

3.7 Publieke en media-aandacht

Entreprijzen publiek

Afgelopen seizoen hanteerde gemiddeld drie kwart (74%) van de topverenigingen een entreprijs voor de competitiewedstrijden (zie [tabel 3.13](#)). Bij de korfbal- en handbalwedstrijden vragen nagenoeg alle verenigingen entree bij competitiewedstrijden. Zij vragen gemiddeld de hoogste entreprijs (handbal: 5,09 euro; korfbal: 5,56 euro). Voor de hockeywedstrijden wordt gemiddeld het minst vaak en het laagste bedrag aan entreegeld gevraagd.

Tabel 3.13

Percentage topverenigingen met entreegeld voor de competitiewedstrijden van de topteams en het gemiddelde bedrag aan entreegeld tijdens het afgelopen seizoen (2021-2022)
(in percentages, n=62)

	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Topclubs met entreegeld	74%	94%	25%	100%	76%	55%
Gemiddeld bedrag betaalde competitiewedstrijden	€3,81	€5,09	€0,75	€5,56	€3,88	€2,27
Range bedrag competitiewedstrijd	€0–€7,50	€0–€7	€0–€5	€3–€7,50	€0–€7,50	€0–€6

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Aantal bezoekers

Hockeywedstrijden trokken het afgelopen seizoen zowel bij de mannen als bij de vrouwen gemiddeld de meeste bezoekers (zie [tabel 3.14](#)), waterpolowedstrijden gemiddeld de minste. Er lijkt geen verband te zijn tussen het vragen van meer entreegeld en een lager aantal bezoekers bij de wedstrijden. De korfbalverenigingen vragen gemiddeld het meeste entreegeld voor hun wedstrijden, maar trekken het op een na hoogste aantal bezoekers.

Tabel 3.14

Gemiddeld aantal bezoekers per competitiewedstrijd en publiekscapaciteit gedurende het afgelopen seizoen (2021-2022)
(in aantallen, n=65)

	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Heren	420	163	1175	606	260	82
Dames	344	168	842		325	40
Gemiddelde publiekscapaciteit	1011	563	3416	1061	815	614

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Het gemiddelde aantal bezoekers bij de hockey- en waterpolowedstrijden van de heren ligt hoger dan bij de dames. Bij volleybal ligt het gemiddelde aantal bezoekers van de dameswedstrijden juist net wat hoger. Over de huidige bezoekersaantallen zijn vooral handbalverenigingen (zeer) ontevreden (65%). Binnen de andere sporten lopen de meningen

over de bezoekersaantallen meer uiteen. Bij de meeste sporten had corona een negatieve invloed op het bezoekersaantal (aantal bezoekers), iets wat na de pandemie nog steeds voelbaar is:

'Sinds de invoering van de livestreams lopen de bezoekersaantallen terug. Ook Corona is reden voor de vermindering volgens ons' – Volleybalvereniging

'Vooral door Corona en daardoor de opkomst van livestreams vielen bezoekersaantallen tegen.' – Handbalvereniging

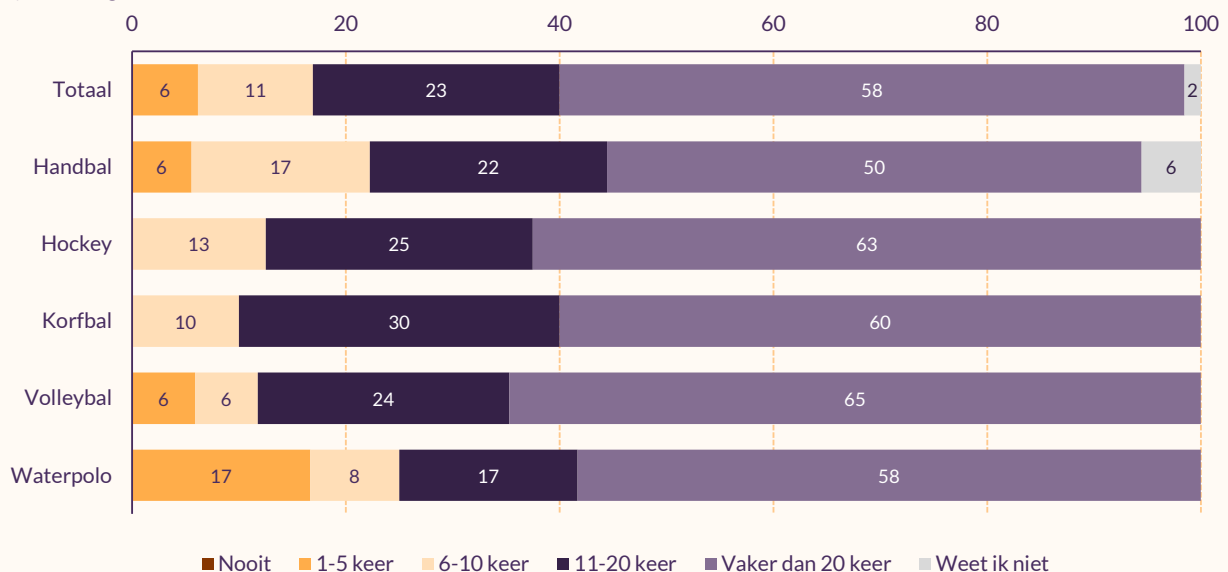
Media

De mate van regionale media-aandacht voor de topverenigingen is tussen de sporten ongeveer gelijk (zie [figuur 3.9](#)). Geen enkele sport is het afgelopen seizoen niet in de regionale media terechtgekomen. Hockey en korfbal zijn gemiddeld iets vaker in de media geweest.

Figuur 3.9

Mate waarin topverenigingen regionale media-aandacht hebben gehad tijdens het afgelopen seizoen

(in percentages, n=65)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

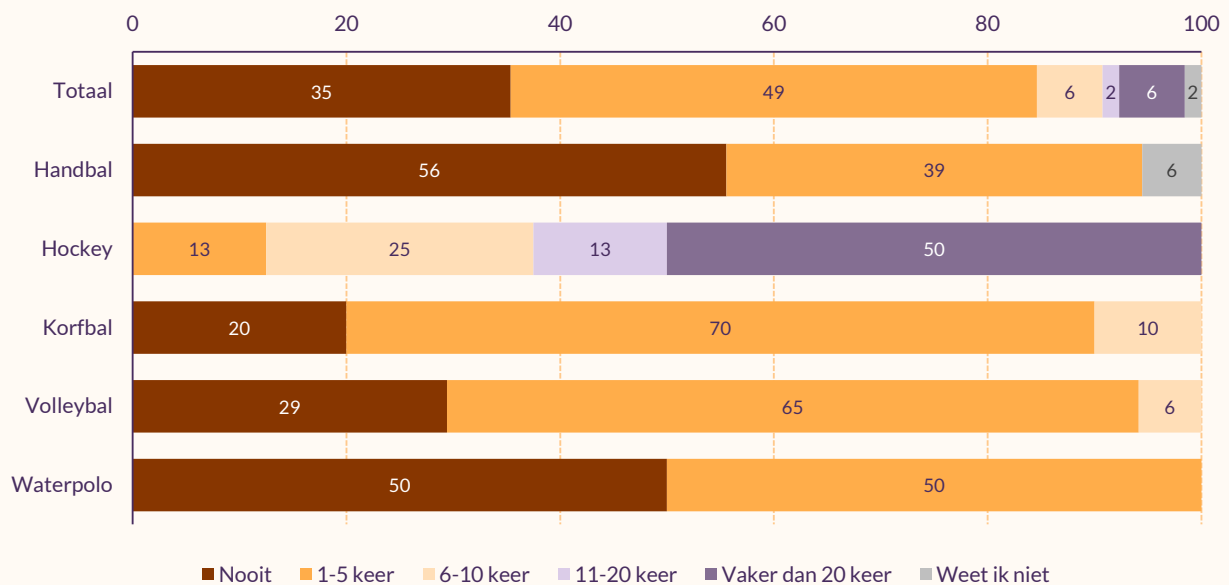
De mate waarin de topverenigingen het afgelopen seizoen landelijke media-aandacht hebben gehad verschilt onderling sterk (zie [figuur 3.10](#)). Zo krijgen de hockeyverenigingen gemiddeld de meeste landelijke media-aandacht: de helft van de topverenigingen kreeg vaker dan twintig keer aandacht in de landelijke media. In geen van de andere sporten kreeg een vereniging zoveel aandacht in de landelijke media. Veel verenigingen krijgen zelfs nooit

landelijke media-aandacht. Dit is het geval bij (ruim) de helft (56%) van de handbal- en waterpoloverenigingen (50%). Hockey is dus de grote uitzondering in vergelijking met de andere 4.

Figuur 3.10

Mate waarin topverenigingen landelijke media-aandacht hebben gehad tijdens het afgelopen seizoen

(in percentages, n=65)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Zichtbaarheid verbeteren

Verenigingen gaven grotendeels dezelfde antwoorden bij de vraag wat kan helpen om de zichtbaarheid van de topcompetitie te vergroten. Alle sporten geven aan meer landelijke tv-uitzendingen te willen. Korfbal en handbal zien een grote commerciële sponsor ook als oplossing.

Bij de vraag wat de verenigingen zelf kunnen doen om de zichtbaarheid te vergroten gaven vrijwel alle sporten aan hun sociale-mediakanalen te willen professionaliseren, bijvoorbeeld door het contact met journalisten te verbeteren (volleybal, waterpolo). Handbal geeft aan dat betere prestaties ook kunnen helpen om de zichtbaarheid te vergroten.

'We hebben nu een Mediacommissie die de zichtbaarheid gaan proberen te verhogen.' - Waterpolovereniging

'Beter inzet van spelers en speelsters in de verkoop van de competities, vanuit marketing.' - Handbalvereniging

Uitwerking per sport

- Handbal: nagenoeg alle verenigingen vragen entreegeld bij wedstrijden. Het gemiddelde aantal bezoekers is na waterpolo het laagst. De meeste verenigingen zijn ontevreden over het bezoekersaantal. Handbal krijgt van de vijf sporten de minste landelijke media-aandacht.
- Hockey: een kwart van de hockeyverenigingen vraagt entreegeld voor de competitiewedstrijden. Hockey heeft gemiddeld het hoogste aantal bezoekers. Alle hockeyverenigingen hebben het afgelopen seizoen in bepaalde mate landelijke media-aandacht gehad.
- Korfbal: alle verenigingen vragen entreegeld voor de competitiewedstrijden. In vergelijking met de andere sporten veel toeschouwers en relatief vaak landelijke media-aandacht.
- Volleybal: drie kwart van de topverenigingen vraagt entreegeld. De gemiddelde bezoekersaantallen zijn hoger bij de dameswedstrijden dan bij de heren. Gemiddelde hoeveelheid landelijke media-aandacht.
- Waterpolo: na hockey het laagste percentage en bedrag aan entreegeld voor de competitiewedstrijden. Gemiddeld het laagste aantal bezoekers bij de competitiewedstrijden. De helft van de verenigingen heeft nooit landelijke media-aandacht.

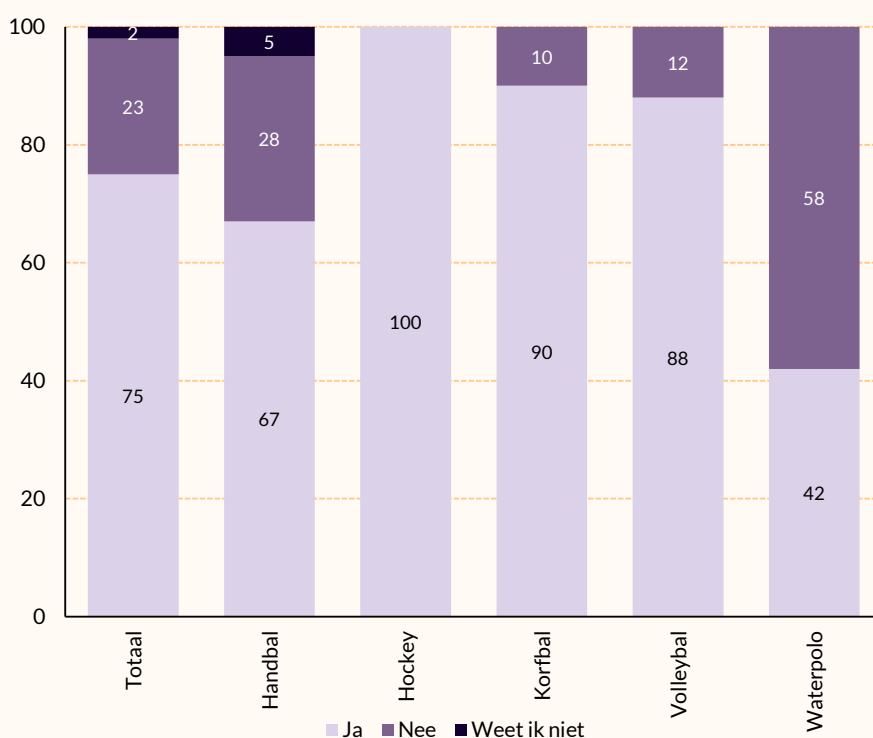
3.8 Inzet topsporters voor maatschappelijke doeleinden

Drie kwart van de verenigingen zet hun topteams in voor maatschappelijke doeleinden (zie [figuur 3.11](#)). De hockeyverenigingen zetten al hun topteams hiervoor in. Bijna 6 op de 10 waterpoloverenigingen zet zijn spelers niet in (42%). Zij geven aan dat dit onder andere komt doordat spelers hiervoor te weinig tijd hebben in verband met fulltime studie of werk naast hun topsport.

Figuur 3.11

Inzet topteams voor maatschappelijke doeleinden vanuit topclubs

(in percentages, n=65)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

De frequentie van de inzet van de topteams verschilt. Ongeveer vier op die tien verenigingen (39%) zetten de topteams één tot drie keer per seizoen in voor maatschappelijke doeleinden (39%). Een derde van de verenigingen doet dit drie tot zes keer per seizoen (33%). De overige clubs (28%) zetten de teams meer dan zes keer per seizoen in.

De topverenigingen die hun spelers inzetten voor maatschappelijke doeleinden doen dit vooral door clinics en trainingen te geven aan verschillende doelgroepen. Afwijkend van de andere sporten, is dat sommige spelers van hockey- en volleybalverenigingen zich ook voor goede doelen inzetten. De spelers van enkele korfbaltopteams zetten zich binnen de vereniging in door bijvoorbeeld een bardienst te draaien of wedstrijden te fluiten als scheidsrechter.

'Elke maand gaan onze topspelers langs bij zieke kinderen om ze een leuke middag te bezorgen' - Volleybalvereniging

Uitwerking per sport

- Handbal: twee derde van de handbalverenigingen zet de topteams in voor maatschappelijke doeleinden.
- Hockey: binnen alle hockeyverenigingen zetten de topspelers zich in voor maatschappelijke doeleinden. Spelers zetten zich soms ook in voor goede doelen.
- Korfbal: nagenoeg alle verenigingen zetten de topteams in voor maatschappelijke doeleinden. Ook draaien enkele teams bijvoorbeeld een bardienst bij de club.
- Volleybal: bijna alle verenigingen zetten de topteams in voor maatschappelijke doeleinden. Spelers zetten zich soms ook in voor goede doelen.
- Waterpolo: minder dan de helft van de topverenigingen zet de topteams in voor maatschappelijke doeleinden.

3.9 Ondersteuning

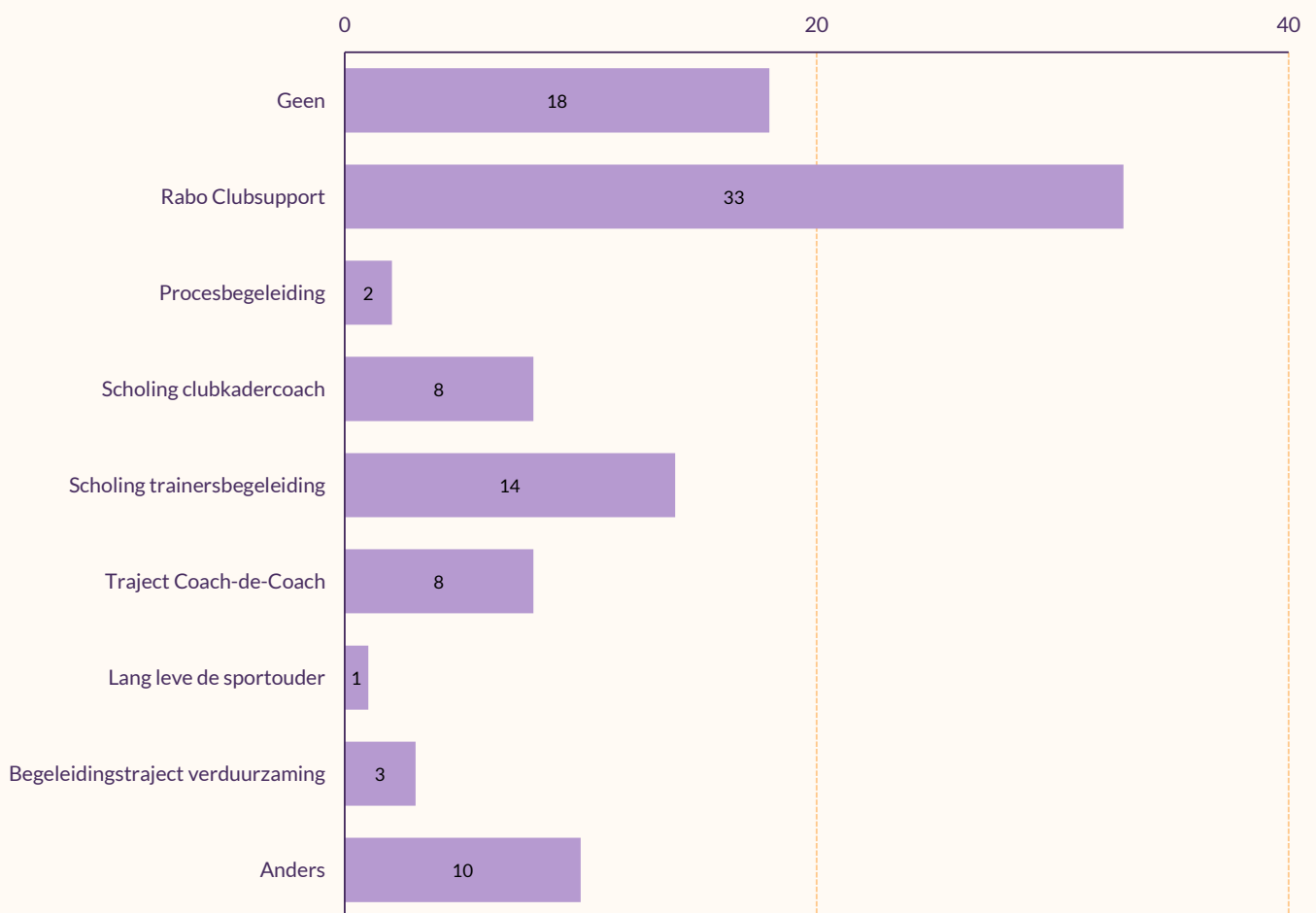
Huidige ondersteuning

De meeste verenigingen maken gebruik van een vorm van ondersteuning (zie [figuur 3.12](#)). Achttien verenigingen maken momenteel (nog) geen gebruik van ondersteuning. Verreweg de meeste topverenigingen zetten Rabo Clubsupport in (n=33). Hoe tevreden de topverenigingen in het algemeen zijn over de ondersteuning verschilt: het grootste deel is hier neutraal (42%) tot (zeer) tevreden (40%) over.

Figuur 3.12

Aantal verenigingen dat gebruik maakt van typen ondersteuning (totaal aantal)

(in aantallen, n=63)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Ondersteuningsbehoefte

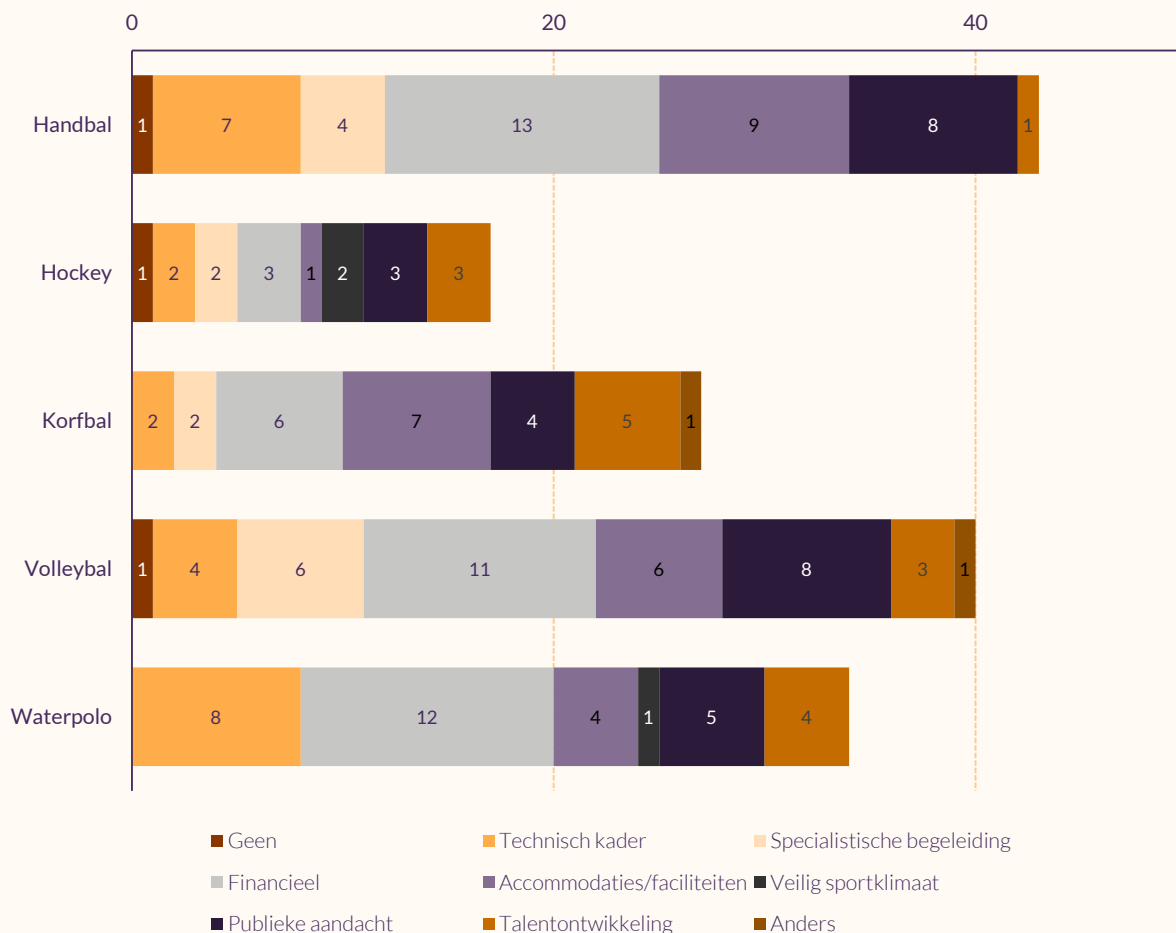
We hebben ook gevraagd naar de ondersteuningsbehoefte van de verenigingen voor (verdere) professionalisering van de topteams. Hierbij konden de verenigingen maximaal drie antwoorden aankruisen. Het globale beeld is dat bijna alle topverenigingen behoefte hebben aan ondersteuning op verschillende onderdelen.

De behoefte aan ondersteuning is het grootst op financieel vlak (n=45) (zie [figuur 3.13](#)).

Daarna volgen ondersteuning op het gebied van publieke aandacht (n=28) en accommodaties en faciliteiten (n=27). Opvallend is dat de hockeyverenigingen op bijna elk onderwerp de minste behoefte aan ondersteuning hebben.

Figuur 3.13

Aantal verenigingen dat behoefte heeft aan ondersteuning op verschillende thema's (max. drie antwoorden)
(in aantallen, n=63)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

De verenigingen hebben aangegeven welke wens ze hebben aan ondersteuning binnen de verschillende thema's. Overkoepelend zijn dit de resultaten:

Technisch kader

Meerdere teams willen graag ondersteuning in de vorm van goede trainer-coachopleidingen.

Specialistische begeleiding

De volleybalverenigingen hebben met name behoefte aan specialistische begeleiding. Hierbij geven zij als voorbeeld ondersteuning van een voedingsdeskundige en/of sportpsycholoog.

Financieel

De grootste behoefte aan ondersteuning binnen topverenigingen is op financieel gebied. Verenigingen noemen voorbeelden als het werven van sponsors (volleybal, korfbal en waterpolo), geld voor meer professionele begeleiding (korfbal en waterpolo) en ondersteuning voor een beter financieel beleid (handbal).

Accommodaties/faciliteiten

Relatief veel handbal- en korfbalverenigingen hebben behoefte aan ondersteuning voor accommodaties en faciliteiten. Voorbeelden die ze noemen zijn meer mogelijkheden voor topteams om op de gewenste tijden te trainen en een nieuwe professionele topaccommodatie.

Veilig sportklimaat

Opvallend is dat de minste behoefte is aan ondersteuning op het gebied van een veilig sportklimaat. Een paar hockeyverenigingen en een enkele waterpolovereniging heeft hier behoefte aan.

Publieke aandacht

Handbal en volleybal hebben veel behoefte aan ondersteuning op het gebied van publieke aandacht. Meerdere volleybalverenigingen geven aan deze nodig te hebben bij het vergroten van de PR. De handbalverenigingen willen hulp om de sport weer naar de mensen te krijgen.

Talentontwikkeling

De korfbalverenigingen hebben de meeste behoefte aan ondersteuning op het gebied van talentontwikkeling. Vooral het gezamenlijk trainen van talenten noemen ze hier als belangrijk verbeterpunt.

Uitwerking per sport

- Handbal: de meeste handbalverenigingen hebben behoefte aan financiële ondersteuning en ondersteuning bij accommodaties/faciliteiten en bij publieke aandacht.
- Hockey: over het algemeen is hier de minste behoefte aan ondersteuning. De hockeyverenigingen die ondersteuning willen, hebben deze behoefte vooral op financieel vlak en bij publieke aandacht en talentontwikkeling.
- Korfbal: de meeste korfbalverenigingen hebben behoefte aan ondersteuning op het gebied van accommodaties/faciliteiten, gevolgd door financiële ondersteuning.
- Volleybal: de meeste volleybalverenigingen hebben behoefte aan financiële ondersteuning, gevolgd door ondersteuning bij publieke aandacht.
- Waterpolo: de waterpoloverenigingen hebben het meest behoefte aan financiële ondersteuning en ondersteuning bij het technisch kader.

Overzicht overkoepelend per sport

We leggen hieronder per sport uit wat de belangrijkste resultaten zijn.

Handbal

Het niveau van de nationale handbaltopcompetitie beoordelen de topclubs als slecht. De spelers krijgen meestal niet betaald. Ook spelen geen van de vrouwelijke handbalinternationals en slechts een paar mannelijke internationals in de Nederlandse competitie. De helft van de handbaltrainer-coaches krijgt betaald via een vrijwilligersvergoeding. Enkele handbaltrainer-coaches hebben geen opleiding gevolgd. Ruim de helft van de handbaltopverenigingen vindt dat er onvoldoende erkenning is voor het vak trainer-coach.

Daarnaast hebben de handbaltopverenigingen gemiddeld de laagste inkomsten en liggen de bezoekersaantallen voor de competitiewedstrijden laag in vergelijking met de andere vier sporten. De kwaliteit van de handbaltrainingsaccommodaties beoordeelt de meerderheid van de verenigingen positief. De beschikbaarheid van de trainingsaccommodaties vinden ze gemiddeld iets minder goed (ruim een kwart is hier negatief over). De handbalverenigingen krijgen in vergelijking met de andere sporten de minste landelijke media-aandacht.

Hockey

Het niveau van de tophockeycompetitie beoordelen de verenigingen als erg goed. Ook krijgen de spe(e)l(st)ers van de vijf sporten gemiddeld het best betaald. Daarnaast spelen veel buitenlandse spelers in de Nederlandse hockeycompetitie en spelen al onze internationals ook in de Nederlandse competitie. De trainer-coaches en de assistenten van de topteams binnen de hockeyverenigingen zijn allemaal betaalde krachten. Over het carrièreperspectief, de erkenning van het vak en de ontwikkeling van trainer-coaches zijn de hockeyverenigingen het positiefst van de vijf sporten.

De hockeytopverenigingen hebben de hoogste inkomsten van de vijf onderzochte sporten en hun wedstrijden trekken gemiddeld de meeste bezoekers. Ze vragen bij deze wedstrijden ook het minste entreegeld. Ook de trainingsaccommodaties krijgen positieve beoordelingen. Verder krijgen alle hockeytopverenigingen landelijke media-aandacht, in tegenstelling tot de andere vier sporten. Alle hockeyverenigingen zetten hun topteams maatschappelijk in, voornamelijk door clinics te geven.

Korfbal

Alle topverenigingen beoordelen het niveau in de Nederlandse competitie als veel beter dan in andere landen. Toch krijgt een groot deel van de korfbalspelers niet betaald. Alle Nederlandse internationals spelen in de nationale competitie en de topteams hebben geen buitenlandse spelers in de selectie. Alle trainer-coaches van de topteams hebben een opleiding gevolgd, maar ze krijgen niet allemaal betaald. Over het carrièreperspectief en de erkenning van het vak zijn de meeste korfbalverenigingen negatief.

De wedstrijden van de korfbalverenigingen trekken het op een na hoogste aantal bezoekers, terwijl ze ook het hoogste entreegeld vragen. De korfbaltopcompetitie krijgt na hockey de meeste landelijke media-aandacht en bijna alle verenigingen zetten hun topteams in voor maatschappelijke doeleinden.

Volleybal

Alle volleybaltopverenigingen beoordelen het niveau van de Nederlandse competitie als (veel) slechter dan in andere landen. Alle volleybaltrainer-coaches en -assistenten krijgen betaald en nagenoeg alle trainer-coaches hebben een opleiding gevolgd. Over het carrièreperspectief en de erkenning van het vak trainer-coach oordelen de volleybaltopverenigingen erg negatief.

Volleybal is de enige onderzochte sport waarbij de competitiewedstrijden van damesteams gemiddeld meer bezoekers trekken dan die van herenteams. Daarnaast is volleybal de enige sport waar verenigingen gemiddeld meer inkomsten uit sponsoring halen dan uit contributie.

Waterpolo

De waterpoloverenigingen beoordelen het niveau van de nationale competitie als (veel) slechter dan in andere landen. Een groot deel van de waterpoloërs in de topcompetities krijgt niet betaald. De vrouwelijke internationals spelen vaker in een buitenlandse competitie dan de mannelijke. Ook trekt de nationale competitie relatief weinig buitenlandse vrouwelijke speelsters aan. Niet alle trainer-coaches van waterpoloverenigingen hebben een opleiding gevolgd en over het carrièreperspectief en de erkenning van trainer-coaches denken alle waterpoloverenigingen zeer negatief.

Vooraf over de beschikbaarheid van de trainingsaccommodaties zijn de topverenigingen niet altijd te spreken. Ook blijven de gemiddelde bezoekersaantallen achter ten opzichte van de andere onderzochte sporten en zetten niet alle waterpoloverenigingen hun spelers in voor maatschappelijke doeleinden.

Conclusie

In dit onderzoek hebben we gekeken naar de stand van zaken van de topteamcompetities van de sporten handbal, hockey, korfbal, volleybal en waterpolo. Deze data dienen als nulmeting voor de monitoring van de teamcompetities en hun verenigingen. Daarnaast geven ze inzicht in de huidige ondersteuningsbehoeften binnen de topclubs en in welke vervolgstappen gewenst en haalbaar zijn. Hieronder volgen de belangrijkste overkoepelende algemene conclusies.

Handbal, volleybal en waterpolo beoordelen het niveau van de Nederlandse competitie lager dan dat in het buitenland.

De handbal-, volleybal- en waterpoloverenigingen beoordelen de Nederlandse competitie bijna allemaal als (veel) slechter dan die in het buitenland. Bijna alle hockey- en korfbalverenigingen beoordelen de Nederlandse competitie juist als (veel) beter.

De hockeytopcompetitie is het meest professioneel georganiseerd.

De hockeyverenigingen hebben gemiddeld de hoogste inkomsten, waardoor ze spelers en coaches kunnen betalen. Hierdoor is het voor topspelers mogelijk aantrekkelijk(er) om in Nederland te blijven spelen. Dit geldt ook voor het aantrekken van buitenlandse spelers. Hockey krijgt ook met regelmaat landelijke media-aandacht en de competitiewedstrijden trekken gemiddeld de meeste bezoekers. Dit zorgt voor een grote zichtbaarheid, wat uiteindelijk weer een positieve invloed kan hebben op de inkomsten. De hockeyverenigingen hebben gemiddeld de minste behoefte aan (verdere) ondersteuning.

De handbaltopcompetitie lijkt het minst ver qua professionalisering.

Een groot deel van de handbal topverenigingen heeft weinig inkomsten. Sommige trainer-coaches hebben geen opleiding gevolgd, de competitiewedstrijden kennen gemiddeld lage bezoekersaantallen en de sport krijgt de minste landelijke media-aandacht van de vijf sporten. De handbaltopverenigingen hebben de meeste behoefte aan ondersteuning op het gebied van financiën, publieke aandacht en accommodaties/faciliteiten.

De inkomsten van de topverenigingen verschillen sterk per sport.

Binnen de sporten handbal, volleybal en waterpolo bestaan ook grote verschillen in de inkomsten tussen de topverenigingen. Bij korfbal en hockey zijn de inkomsten meer gelijk aan elkaar binnen de sport. De topverenigingen halen gemiddeld de meeste inkomsten uit hun contributie. Alleen de volleybalverenigingen vormen hier een uitzondering op: zij halen gemiddeld meer inkomsten uit sponsoring dan uit contributie.

Weinig verenigingen hebben betaalde beleidsfuncties die van belang kunnen zijn om (verder) te professionaliseren.

Belangrijke functies binnen de verenigingen die van belang zijn bij de totstandkoming en uitvoering van het beleid (technisch directeur, technisch coördinator, technisch manager) zijn veelal niet aanwezig zijn. Op de verenigingen waar ze wel aanwezig zijn, zijn dit nauwelijks betaalde functies. Voor verdere professionalisatie van de topcompetities kan het aanstellen van deze functies een belangrijke stap zijn.

Er is nauwelijks landelijke media-aandacht voor de topcompetities.

Alle topcompetities krijgen regionale media-aandacht. Landelijke media-aandacht krijgt ruim een derde van de topverenigingen nooit. Dit zijn vooral handbal- en waterpoloverenigingen. Alleen binnen de tophockeycompetitie krijgen alle teams veel landelijke media-aandacht.

De beschikbaarheid van de waterpolo-trainingsaccommodaties wordt het slechtst beoordeeld.

Bij de handbalverenigingen zijn meer verenigingen negatief dan positief over de beschikbaarheid van de accommodaties. Bij de andere sporten oordelen de verenigingen overwegend positief. Over de kwaliteit van de trainingsaccommodaties oordelen de verenigingen in alle sporten overwegend positief.

De behoefte aan ondersteuning is het grootst op financieel vlak.

De enige sport die niet de meeste behoefte heeft aan financiële ondersteuning is korfbal. Hier is de behoefte het grootst aan ondersteuning op het gebied van accommodaties en faciliteiten. Verenigingen geven aan dat meer trainingsuren op gewenste tijdstippen en een professionelere accommodatie van belang zijn om verder te professionaliseren. De andere vier sporten – die vooral behoefte hebben aan financiële ondersteuning – geven hierbij als voorbeelden het werven van sponsors en geld voor meer professionele begeleiding en ondersteuning voor een beter financieel beleid. Dit draagt bij aan verdere professionalisering van de topcompetities.



Bronnen



Nationaal Sportakkoord I (2019)

[Deelakkoord 6: Topsport die inspireert Nationaal Sportakkoord I](#)

Nationaal Sportakkoord II (2023)

[Hoofdpijnen Sportakkoord II Sport versterkt](#)

Sport verenigt Nederland (2022)

[Plan van aanpak versterken top teamsportcompetities en topclubs 2032](#)

Bijlage 1

Tabel B1

Tabel topclubs in de topcompetities (dames en heren) van de vijf teamteamsporten in het seizoen 2021-2022

	Handbal		Hockey		Korfbal	Volleybal		Waterpolo	
	Dames (n=12)	Heren (n=16)	Dames (n=12)	Heren (n=12)	Gemengd (n=10)	Dames (n=10)	Heren (n=12)	Dames (n=8)	Heren (n=12)
1.	VOC Amsterdam	Aalsmeer	Amsterdam	Amsterdam	Blauw-Wit	Apollo 8	Dynamo Volleybal	De Ham	AZC
2.	BFC	DFS Arnhem/ UDI 1896	Bloemendaal	Bloemendaal	DOS '46	Dynamo Volleybal	Lycurgus	GZC DONK	De Ham
3.	DSVD	HC Bevo	Den Bosch	Den Bosch	DVO	FAST	Orion	Het Ravijn	De Linge/ PCG
4.	Kwiek Raalte	BFC	HDM	HDM	Fortuna	Peelpush	Prima Donna Kaas Huizen	Polar Bears	GZC DONK
5.	PSV	Dynamico	HGC	HGC	Groen-Geel	Regio Zwolle Volleybal	Sliedrecht Sport	PSV	Het Ravijn
6.	Quintus	EHC	Hurley	Kampong	KCC	Sliedrecht Sport	Talentteam Papendal/ Arnhem	UZSC	Polar Bears
7.	VELO	E&O/ Hurry Up	Kampong	Klein Zwitserland	KV Koog- Zaandijk	Sudosa Assen	Taurus	ZV De Zaan	PSV
8.	Handbal Venlo	Feyenoord	Klein Zwitserland	Oranje-Rood	LDODK	VC Sneek	Topvolley-bal Barneveld	ZVL-1886 Center	UZSC
9.	Vlug en Lenig	Havas	Pinoké	Pinoké	PKC	Voltena	VC Limax		ZPB H&L Productions
10.	Volendam	Hellas	Rotterdam	Rotterdam	Unitas	vv Utrecht	VCN		ZPC AMERS-FOORT
11.	VZV	Houten	SCHC	Schaerweijde			VoCASA		ZV De Zaan
12.	SEW	PSV	Tilburg	Voordaan			ZVH		ZVL-1886 Center
13.		Quintus							

14. Volendam

15. Vrone/
Berdos

16. WHC/
Herculus

Bron: Deskresearch Mulier Instituut (2023).

Bijlage 2

Tabel B2

Verdeling (betaald, vrijwillig, geen) van verschillende functies binnen de topclubs

(in percentages, n=73)

Functie		Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Technisch directeur	betaald	7%	5%	30%	0%	6%	0%
	vrijwillig	30%	14%	50%	40%	35%	29%
	geen	63%	82%	20%	60%	59%	71%
Technisch coördinator	betaald	12%	5%	60%	0%	6%	7%
	vrijwillig	55%	59%	20%	60%	53%	71%
	geen	33%	36%	20%	40%	41%	21%
Technisch manager	betaald	14%	5%	60%	0%	18%	0%
	vrijwillig	44%	41%	20%	80%	65%	14%
	geen	42%	55%	20%	20%	18%	86%
Verenigingsmanager	betaald	32%	10%	90%	10%	24%	7%
	vrijwillig	32%	29%	0%	50%	53%	21%
	geen	44%	62%	10%	40%	24%	71%
Jeugdcoördinator	betaald	12%	14%	40%	10%	6%	0%
	vrijwillig	75%	64%	50%	90%	82%	93%
	geen	12%	23%	10%	0%	12%	7%
Clubkadercoach	betaald	10%	5%	50%	10%	6%	0%
	vrijwillig	22%	15%	0%	30%	41%	14%
	geen	68%	80%	50%	60%	53%	86%
Trainer-coach	betaald	73%	58%	100%	70%	88%	71%
	vrijwillig	27%	42%	0%	30%	12%	29%
	geen	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Assistent trainer-coach	betaald	57%	33%	100%	60%	82%	36%
	vrijwillig	41%	58%	0%	40%	18%	64%
	geen	3%	8%	0%	0%	0%	0%
Vertrouwenspersoon algemeen	betaald	4%	0%	0%	0%	12%	0%
	vrijwillig	86%	90%	100%	100%	76%	79%
	geen	10%	10%	0%	0%	12%	21%

Vertrouwenspersoon
specifiek voor topsport

betaald	3%	0%	0%	1%	6%	0%
vrijwillig	15%	15%	10%	1%	29%	7%
geen	82%	85%	90%	98%	65%	93%

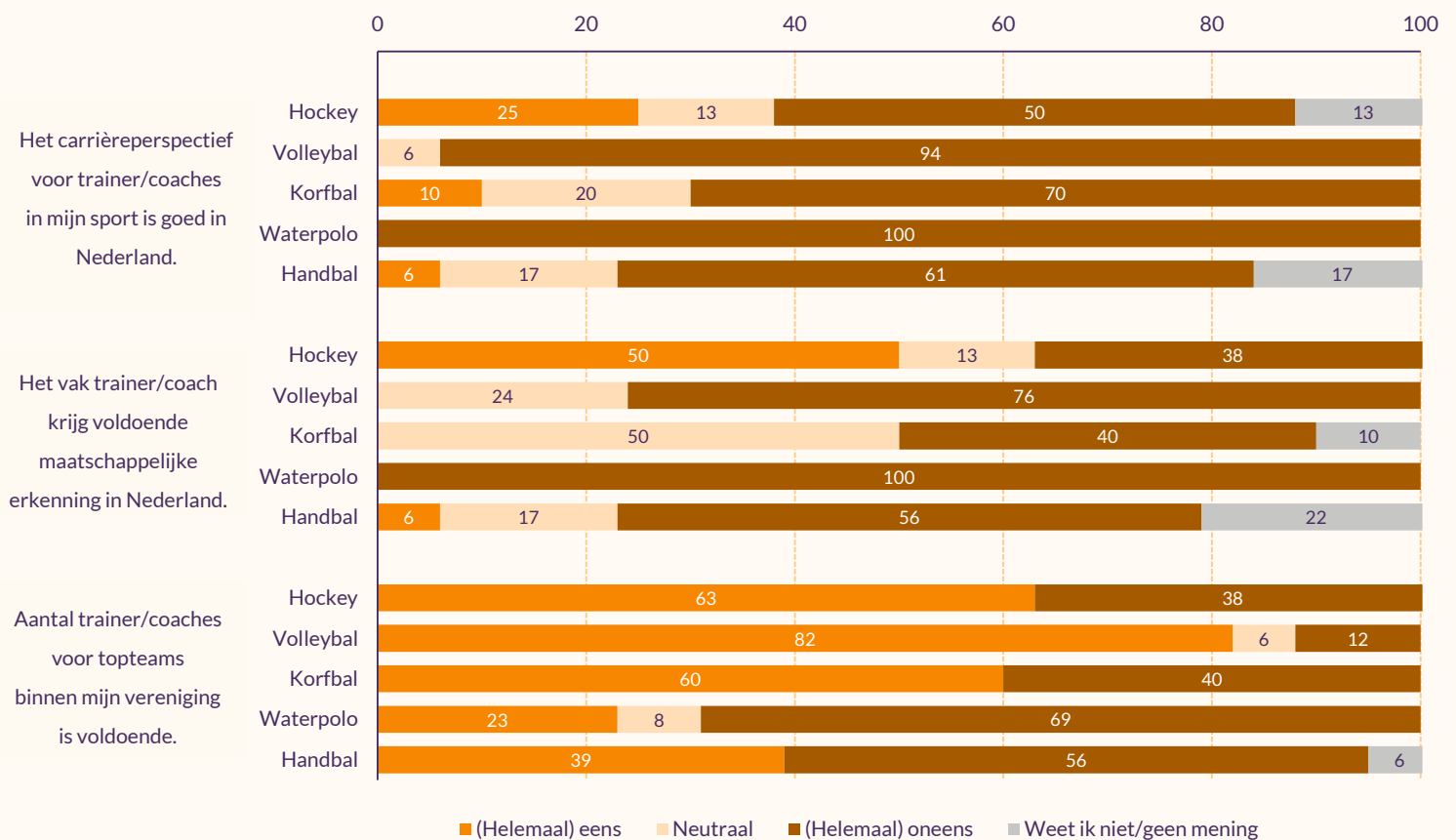
Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Bijlage 3

Figuur B3

Stellingen trainer-coaches uitgewerkt per sport

(in procenten, n=66)



Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Bijlage 4

Tabel B4

Huidige samenwerking met instanties (per sport)

(in percentages, n=70)

	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Sportbond	84	67	100	100	94	79
Andere sportvereniging(en)	77	71	75	100	88	57
Gemeente	77	71	88	100	65	79
Scholen	66	62	63	100	76	36
Bedrijven	70	52	88	90	88	50
Lokale sportservice/sportraad	57	43	50	90	41	79
Provinciale sportservice/sportraad	9	5	13	10	18	0
Na- en buitenschoolse opvang	19	29	38	20	12	0
Jeugdorganisaties	7	10	25	0	6	0
Buurt-/wijk-/welzijnsorganisaties	14	14	25	40	6	0
Revalidatie en/of zorginstelling	16	14	25	20	18	7
Andere instanties	6	8	0	20	6	0

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Bijlage 5

Tabel B5

Gewenste samenwerking met instanties (per sport)

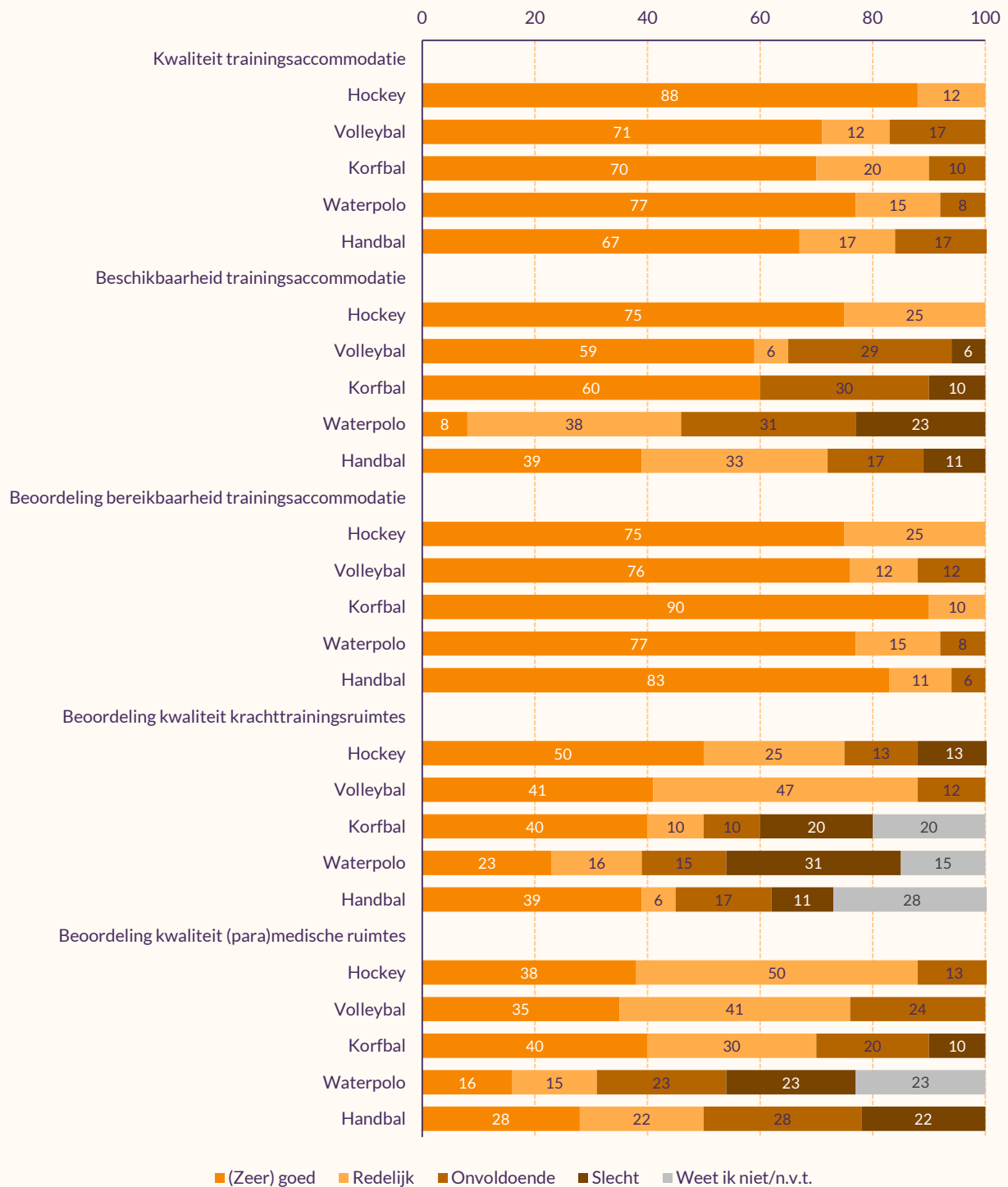
(in aantallen, n=62)

	Totaal	Handbal	Hockey	Korfbal	Volleybal	Waterpolo
Sportbond	3	1				2
Andere sportvereniging(en)	8	2	2		2	2
Gemeente	14	4	1		6	3
Scholen	14	4	2		2	6
Bedrijven	13	6	1	1	1	4
Lokale sportservice/sportraad	6		1		4	1
Provinciale sportservice/sportraad	24	5	1	5	7	6
Na- en buitenschoolse opvang	14	3	1	3	5	2
Jeugdorganisaties	14	5	1	3	5	0
Buurt-/wijk-/welzijnsorganisaties	12	2	1	2	5	2
Revalidatie en/of zorginstelling	6	0	0	2	3	1
Andere instanties	7	3	3	0	1	0

Bron: Mulier Instituut/bonden/NOC*NSF, Online bevraging via e-mail (2022).

Bijlage 6

Figuur B6
Oordeel accommodaties per sport
(in aantal, n=66)



Bron: Online bevraging via e-mail, bonden/NOC*NSF/Mulier Instituut 2022.

Marit Dopheide
m.dopheide@mulierinstituut.nl

Maaïke Heerschop
m.heerschop@mulierinstituut.nl

Lisanne Balk
l.balk@mulierinstituut.nl

Tinka Offereins
t.offereins@mulierinstituut.nl